

קובץ תקפ"ח ה'תשפ"ו | שנה שלוש עשרה

קובץ גליונות

פרשת נצבים-וילך

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

רשת הכוללים "חפץ חיים בעיון" בנשיאות מרן הגרמ"ש אדלשטיין שליט"א
רבנו מרן עמוד החודאה הגר"י זילברשטיין שליט"א במעונו במעמד פתיחת
כולל ח"ה בעיון בקהילת כרם ישראל בראשות חתנו הגר"א דוט שליט"א
"המסייעים בהחזקת רשת הכוללים ח"ה בעיון הוא סגולה להינצל מכל צרה
וצוקה ומכל נגע ומחלה"

זהבה
הבית לאכמנות ויתומים

מחזור לגליון:

רבנו הגדול מרן ראש הישיבה רבי משה הלל הירש שליט"א

**"כל יהודי צריך להיות שותף
בקרן עולם התורה כפי יכולתו"**

קהילות

נדריים

*6881

מחזור

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדריים שבבתי הכנסת | להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

מצורף "קובץ גליונות"

מהדורה חלקית ומקוצרת

מתוך 160 עמודים

שי"ל השבוע פרשיות נצבים וילך תשפ"ו

עקב גודלו של הקובץ

לא ניתן להעלותו כאן

ניתן לקבלו ע"י בקשה

לכתובת: k.gilyonot@gmail.com

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהואל ז"ל

"משנת יוסף יעקב"

לימוד פרקי משניות

לעילוי נשמתו של הרב ר' יוסף יעקב ב"ר אריה לייב גולדשטוף זצ"ל
כל פרק משניות מזכה בכרטיס הגרלה המבצע מיועד לבנים ובנות ולכל הגילאים יש לעדכן (במכשירי האשראי שבביהכנ"ס או במייל מערכת "קובץ גליונות") על הלימוד מדי שבוע החל מצאת השבת ועד ליום ראשון בצהריים

8 זוכים יקבלו כרטיס נטען לקניית ספרים בסך 40 ש"ח כל אחד

רשימת הזוכים:

דוד ביטון מירושלים, נפתלי קניגסברג מאשדוד, מוטי הלפרין מבני ברק, משה קלגסבלד ממודיעין עילית, מאיר אלישיב מנתיבות, ברוך ביטון מירושלים, יצחק ווייל מבני ברק, אלעזר מובשוביץ מבית שמש

יש לומר לפני הלימוד לעילוי נשמת
ר' יוסף יעקב בן אריה לייב גולדשטוף ז"ל

לעילוי נשמת הרב ר' מרדכי ב"ר ישראל יהואל ז"ל

להלן זמני סגירת והפצת הקובץ
גליונות לחודש תשרי הבעל"ט

ראש השנה ויו"כ

(יופיע בקובץ אחד)
יסגר ביום שני כ"ה אלול
(יופץ לפני ראש השנה)

חג הסוכות

יסגר ביום שני ג' תשרי (יופץ לפני יו"כ)

חג הסוכות

קובץ פרסומי

שיופץ חנם בתפוצה ארצית גדולה
יסגר ביום שלישי י"א תשרי

נשמח לקבל עדכון ולשמור מקום לפרסומים
החשובים לכם לקבצים אלו

בברכה מרובה

מערכת "קובץ גליונות"

לקראת חודש ירח האיתנים הבעל"ט
ולקראת השנה החדשה העומדת בפתחנו

נשמח להיות שליחים

ולהעביר את שמות ידידינו היקרים
למרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א

לברכת השנים

איש איש כפי בקשתו וצרכיו

ניתן לשלוח שמות למערכת "קובץ גליונות"
ואי"ה השמות יועברו ע"י למרנן ורבנן לקראת
הימים הנוראים הבעל"ט

בברכת שוק טובה וצבורת

לכל בית ישראל

מערכת "קובץ גליונות"

לתשלום על הקובץ ולתרומות

במכשירי האשראי שבבתי הכנסת

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולרשום קובץ גליונות

או דרך הטלפון נדרים פלוס

במס' 03-7630585 שלוחה 486

קהילות

במס' 073-2757000 שלוחה 4311

או בהעברה בנקאית

בנק מרכנתיל - 17 סניף 745 מס' חשבון 71262

ע"ש קובץ גליונות

להקדשות ע"ג הקובץ או לכל נושא אחר

ניתן לפנות למס' 053-3145900

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת המערכת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

עולם הישיבות

מהנעשה ונשמע בעולם הישיבות
גליון מס' 3

מהנעשה ונשמע

מאור התורה

במעונו של מרן הגר"א סלים שליט"א נערך מעמד לחיים לרגל צאת ספרו החדש 'נתיב התשובה', ובו שיחות שמסר מרן שליט"א במשך יותר משלושים שנה בהיכל ישיבתו על מהות הימים הנוראים ודרכי התשובה.

תורה בתפארתה

הגר"פ לובין שליט"א בדברי חיזוק

חיזוק רב בישיבת 'תורה בתפארתה' במעלת כבוד בית המדרש והימנעות משיחה בטלה בהיכל. החיזוק החל עוד בסוף זמן קיץ בשילוב עידוד רב למשתתפים, כאשר יסוד הקבלה היא להימנע מדברים בטלים במשך שעה אחת ביום, וממנה יתד ופינה לחיזוק רב בענין זה במשך כל שעות היממה.

לרגל חשיבות הענין טרח ובא במיוחד באופן נדיר הגאון הגדול רמ"מ לובין שליט"א המעורר רבות על כך למסור דברי חיזוק קצרים אחר סדר ג' בישיבה, כשבדבריו עמד על גודל הזכות מחד ומאידך גודל הניסיון לבני התורה השוהים בבית המדרש במשך כל שעות היממה. (המעוניינים

להיות שותפים במיזם זה יפנו ל 050-4115056

ממלכת התורה - מיר

רישום לזמן חורף

בממלכת התורה ישיבת 'מיר' הודיעו על ימי הרישום לזמן חורף תשפ"ז לאברכים מארץ ישראל ומחו"ל, וכן לבחורים מאר"י, כשהרישום הוא עד ליום ראשון י"ז אלול בלבד.

כמו"כ בגליון השבועי המרתק היו"ל ע"י הישיבה 'בית מדרש', פורסם מכתב היסטורי בפרסום ראשון ממרן המשגיח רבי ירוחם זללה"ה (מפורסם בנפרד ב'קובץ גליונות').

חמד

הי"ד החזקה

כבר נודע בעולם התורה החבורה המיוחדת חבורת "היד החזקה" הקיימת בישיבת 'מאור יצחק' חמד כשבני החבורה מקבלים ע"ע ללמוד י"ד שעות בימי שישי ושב"ק. עם פתיחת זמן אלול קרא ראש הישיבה הגר"מ יעקבזון שליט"א לבני ש"א להצטרף ללגיונו של מלך ולהיות נמנים בחבורה זו שהמשתתפים בה מושפעים לכל ימות השבוע.

המשך בעמ' הבא <<

עידכונים

ארחות תורה

מרן הגר"ד כהן שליט"א הגיע למסור שיחת חיזוק מיוחדת בישיבת 'ארחות תורה' לקראת יום הדין, בשיחה השתתפו בין היתר ראשי הישיבה הגר"ד דיסקין שליט"א והגר"י קלרמן שליט"א ומאות בחורים.

יצוין כי בישיבה מתכוננים לשיחה המיוחדת אשר נמסרת מידי שנה קודם הסליחות במוצאי שב"ק ע"י המשגיח הגה"צ ר"ח מישקובסקי שליט"א כאשר לשיחה זו מגיעים רבים מבוגרי הישיבה אשר מביאים אף את ילדיהם לקבל מהאווירה המיוחדת של הישיבה.

זכרון יעקב

רבנו הגדול מרן הגר"ד לנדו שליט"א הגיע למסור שיעור מיוחד בישיבת 'זכרון יעקב', בדבריו האריך גם בדרך הלימוד ודברי הדרכה לבחורים.

קרית מלך

בועד הבוגרים שע"י ישיבת 'קרית מלך' הודיעו על חלוקת לוחות שנה ייחודיים לשנת תשפ"ז לבוגרי הישיבה השותפים בעול החזקת הישיבה במשך ימות השנה.

תורת משה (ליזרוק)

הגאון ר"י קולדצקי שליט"א הגיע

המשך בעמ' הבא <<

עטרת שלמה

עם תחילת הזמן והצטרפות מאות בני שיעור א' ללגיונו של מלך, החלו בישיבת 'עטרת שלמה' בהחתמות לתוכנית המפורסמת 'עשירי קודש' בה מקבלים ע"ע בני העליה שלא להחזיק מכשיר נייד (כמובן אפי' הכשר ביותר) עד לחתונתם בס"ד.

כמו"כ שמחה רבה בקרב שוחרי התורה והעבודה בכלל ובוגרי הישיבה בפרט עת יצא לאור הקובץ 'דרך חיים' מהגאון רח"מ אוזבנד שליט"א שיחות על עבודת הימים הנוראים

מאור התלמוד

'חוזרים'

עם הגידול הרב בבני הישיבה כאשר כמאה בחורים נכנסו לש"א בישיבת 'מאור התלמוד', לראשונה הרבנים הגאונים שליט"א המשיבים בסד"א נכנסים לשיעורו היומי של ראש הישיבה מרן הגרא"י קוק שליט"א כאשר לאחמ"כ 'חוזרים' על יסודות השיעור לבחורים המבקשים להעמיק בדברי תורתו של רה"י שליט"א.

פוניבז'

מבחינים בנדרים פלוס ושיעור יומי בביהמ"ד

חידוש מיוחד בתוכנית 'יקצורו' שע"י אם הישיבות

ישיבת 'פוניבז', במסגרת התוכנית חוזרים בני הישיבה על המסכת שנלמדה בשנה שעברה (בשנה זו חוזרים על מסכת בבא בתרא), כאשר השנה לראשונה לאחר השקעה מרובה מצד המארגנים ניתן יהיה לערוך מבחנים והספקים במערכות 'נדרים פלוס' הפזורות בהיכלי הישיבה ובבתי הכנסת באזור.

כמו"כ לראשונה ב'פוניבז' נמסר שיעור יומי במקום המיועד בדר"כ לשיעור כללי כאשר הגאון הגדול ר"ד מילר שליט"א מוסר שיעור לבני שיעור ג' ב'היכל הגר"ח' (מתחת לאהל קדושים) וזאת בעקבות מספרם הרב של התלמידים בש"ג (למעלה מ-400 כ"י).

יצוין כי בתחילת הזמן מונה משיב חדש לבני ש"א הרה"ג ר"א אולמן שליט"א.

לייקווד

הדים רבים בעולם התורה לאחר מסירת שיעורו הראשון של הגאון ר"ש קוטלר שליט"א בנו יחידו של הגאון הגדול ר"מ קוטלר שליט"א בישיבת 'לייקווד'. (יצוין כי בישיבה נמכרו 'קלטות' של השיעור כאשר למרות ההתקדמות הטכנולוגית ממשיכים בישיבה להקליט ולמכור קלטות של השיעורים הנאמרים בישיבה וזאת מכמה טעמים).

המשך בעמ' 4 <<<

עידכונים | המשך

למסור שיחת חיזוק לקראת הימים הנוראים בהיכל ישיבת 'תורת משה' שבראשות הגאון רבי איסר ליזרוק שליט"א הממוקמת בשכונת רמת שלמה בירושלים.

כנסת יחזקאל (אטינגר)

שמחה גדולה בישיבת 'כנסת יחזקאל' (אטינגר) ובפרט לבני ש"ב עם חזרתו של ר"מ הישיבה הגר"מ בן שלמה שליט"א למסירת שיעורים בישיבה, זאת לאחר שבחלק מזמן קיץ נבצר מהגאון שליט"א לבוא לישיבה בעקבות תאונת דרכים שעבר.

ישיבת

מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א

התרגשות גדולה בישיבתו של מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א כאשר מרן שליט"א שהה בשב"ק בישיבה בבית שמש, כדרכו לשבות פעם בחודש יחד עם תלמידיו בישיבתו. במהלך השבת נשא דברי חיזוק לבני הישיבה.

נחלת הלויים

מנהג ייחודי בישיבת 'נחלת הלויים' בחיפה, בימי אלול וכהכנה לימים הנוראים מוסר המשגיח הגה"צ ר"א וויסבלום שליט"א שיחה פעמיים בשבוע השיחה הקבועה במוצאי שבת, ושיחה נוספת בימי רביעי.

קול תורה

בישיבת 'קול תורה' כואבים את סילוקו של המנהל המיתולוגי הרב בנימין דוד ליבסקינד ז"ל ששימש כמנהל הישיבה במשך חצי יובל שנים, לאחר שנקרא ע"י רבו מרן הגרש"ז אוירבעך זצ"ל לבוא ולפתח את הישיבה.

יד אהרון- מאור התורה

בישיבות 'יד אהרון' ו'מאור התורה' התחזקו בימים אלו ביתר שאת, למרות החסר הגדול בנסיעתם של ראשי הישיבה מרן הגר"א סלים שליט"א ומרן הגר"י אינשטיין שליט"א למסע עבור קרן עולם התורה בפנמה ומקסיקו.

ישיבת 'תושיה' תפרח

נוסדה:

תשכ"ו (60 שנה)

ראשי הישיבה:

מרן הגר"י פרידמן שליט"א
ומרן הגר"א פילץ שליט"א

מקום של תורה:

ישיבת תפרח המפורסמת הוקמה לפני כשישים שנה תחילה במרכז החינוכי 'תושיה' שבנגב הצפוני, ובהמשך עברה למשכנה כיום במושבה 'תפרח'.

הישיבה נוסדה ע"י מרן הגר"י פרידמן שליט"א כשבהמשך מונה מרן הגר"א פילץ שליט"א לראשות הישיבה. כיום מושב תפרח הוא מושב חרדי ברובו וכן הוקמו ביישוב מספר ישיבות כך שתפרח הפכה לבירת התורה שבדרום.

הידעת?

בהקמת הישיבה היה שותף הגאון המופלא ר"מ שפירא זצ"ל. ראש הישיבה הראשון היה הגאון הגדול ר"נ לסמן זצ"ל. גם מרן הגר"ח קמיל זצ"ל שימש כראש ישיבה.

המשגיח מרן הגר"ד סגל שליט"א שימש בתחילה כראש ישיבה בישיבה, כיום הוא משמש כמשגיח ומוסר שיחות אחת לשבועיים.

במהלך השנים רבים מגדולי ראשי הישיבות מסרו שם שיעורים וחבורות פעמים אף לא באופן רשמי, בין היתר מרן הגר"מ אזרחי זצ"ל, הגרש"ד פינקוס זצ"ל (שמסר שיחות קבועות בישיבה) ולהבחל"ח הגר"צ פרידמן שליט"א.

רב היישוב תפרח הגר"א יעקבזון שליט"א מוסר באופן קבוע שיחות בישיבה.

ישיבת תפרח מתייחדת בזמנים מסוימים בהם מותר לקיים חתונות, כגון בתחילת וסוף זמן אין לקיים חתונות וזאת בכדי שלא לפגוע בסדרי הישיבה.

בין בוגרי הישיבה המפורסמים: הגר"א פינקל ר"י מיר, הגר"ח סופר ר"י כף החיים, הגר"א סטוארט ר"י רינה של תורה, והרה"צ רבי פנחס אבוחצירה שליט"א.

ספר 'עמק ברכה'

ו'תורת זרעים'

מהגאון רבי אריה
פומרנצ'יק זצ"ל

הספרים 'עמק ברכה' ו'תורת זרעים' לבד ממה שמפורסמים המה מאוד בעולם התורה, ייחודים הם שמחברם כתבם בגיל צעיר, ולימים זכה שדברי תורתו התבדרו בי מדרשא עד למאוד.

הגאון רבי אריה פומרנצ'יק גדל בבריסק ולמד בצעירותו בישיבת 'תורת חסד' אצל הגאון האמרי משה', ולאחמ"כ היה מהתלמידים הקרובים ביותר למרן הרב מבריסק זי"ע ושימשו שימוש שיש בו לימוד במשך עשר שנים. בבואו לארץ למד בישיבת 'בית יוסף' אצל מרן הסטיפלער זצ"ל והתקרב מאוד למרן החזו"א זצ"ל. כך שזכה לקבל תורה מגדולי הדור זללה"ה.

כשהוציא את ספרו כתב לו מרן הרב מבריסק באופן נדיר הסכמה "משעה שלמד וגדל אצלנו והוא מבני עליה המצוינים מרגניתא דלית ליה טימי בתורה ויראת שמים ובכל יקר וסגולה... ונפש עמל עמלה לו... ויהגו רבים במאור תורתו כי הוא תלמיד חכם מצוין בכל הפרטים"

באור ליום ב' ח' שבט בשנת תש"ב עוד ישב על התורה בביהמ"ד, ובשובו לביתו עוד כתב מחידושי תורתו עד שעה מאוחרת, ובשכבו לישון מת בתוך שנתו מיתת נשיקה. פטירתו בפתע בגיל 34 בלבד זעזעה את עולם התורה ובהלווייתו השתתף באופן נדיר מרן החזו"א איש זצ"ל. ודברי תורתו הם זכרונו.

מימור אבותינו

כתר תורה (אברמוב)

קונטרס לכל בחור

מיזם מיוחד בישיבת 'כתר תורה' (אברמוב) בני הישיבה נקראים לכתוב מחידושי תורתם ולעלות ע"ג הכתב 'חבורות', והישיבה דואגת להו"ל קונטרסים מפוארים לכבודה של תורה. בימים אלו מסיימים הבחורים בהשקעה רבה את הסיכומים ובס"ד בתחילת זמן חורף יתקיים מעמד גדול להגדיל תורה ולהאדירה.

קרית מלך

סיום הש"ס לע"נ

במוצש"ק כי תבוא התקיים מעמד סיום הש"ס בישיבת 'קרית מלך', ע"י בני ועד ב' לע"נ אביו של אחד מבני החבורה הגאון ר' אליעזר ב"ר יוסף ז"ל. המעמד נערך ברב פאר והדר לצד שולחנות ערוכים ותזמורת ע"י מיטב בעלי המנגנים. את המעמד כיבדו בהשתתפותם ראש הישיבה הגר"י קרפ שליט"א שאף נשא דברים, וכן הגר"א גנס שליט"א מראשי הישיבה אשר נשא דברים נלהבים לשבח ולזכרו של הגאון ר' אליעזר בן ר' יוסף ז"ל שלימדו בישיבת חברון גאולה ועל גדולתו בתורה ויראת שמיים. כן השתתפו רבני הישיבה הגאונים ר"נ איזנשטיין שליט"א ור"ד ליכט שליט"א.

'עתידין בתי מדרש שבבבל שיקבעו באר"י'

בנין ישיבת 'גרודנא' כיום המשמש כבית מלון על הבנין רשום "מלון דירות

סמאשקו" צילום: AsNory, CC BY-SA 4.0

תקופת הישיבה - תרע"ו - תש"א (24 שנים)

ישיבת 'שער התורה' שהוקמה בעיר גרודנא שבליטא (כיום בבלארוס) התפרסמה בעיקר בזכות ראש הישיבה רב רבנן מרן הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל שהעמיד תלמידים הרבה בקרן אורה. הישיבה כאמור התקיימה זמן מועט יחסית אך בשנים ספורות אלו העמידה תלמידים שעתידיים להאיר את עולם הישיבות בדור שאחרי השואה.

נקודות

תחילה מוקמה הישיבה בבית הכנסת של בעל היסוד ושורש העבודה בגרודנא.

ישיבת גרודנא בארץ הקודש הוקמה לזכר הישיבה בליטא.

מתלמידי הישיבה: רבי יצחק דב קופלמן ר"י 'לוצרן', רבי יהודה קולודצקי, רבי שמואל רוזובסקי, רבי חיים שמואלביץ, רבי לייב מאלין, רבי אליהו מישקובסקי ר"י כפר חסידים, רבי צבי מרקוביץ ראש ישיבת קרלין, רבי ישראל גוסטמן ר"י נצח ישראל, רבי אבא גרוסברד משגיח בישיבת פוניבז', רבי זיידל אפשטיין משגיח בישיבת תורה אור, רבי זלמן רוטברג, ר"י בית מאיר, רבי יוסף רוזובסקי ר"י אור ישראל, ועוד.

ניתן לשלוח חומרים

ומידע על

עולם הישיבות ומהנעשה

ונשמע בימים הנוראים

בהיכלי הישיבות וכן זמני

שמחות בית השואבה

בטלפון: 053-3145900

גיליון מס' 656 פרשת נצבים וילך
תשפ"ו שנה ארבע עשרה

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו
ויסברג זצ"ל
ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל
זצ"ל תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרח רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות – ראש השנה שחל בשבת (ח"ב)

שינה ביום בר"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, במה שהביאו הפוסקים מהאריז"ל, במש"כ בירושלמי מאן דדמיך בריש שתא דמיך כולא שתא, דאחר חצות בר"ה יכול לילך לישון כי כבר נתעורר המלאך ע"י תפילות ותקיעות, האם בר"ה שחל בשבת שאין תקיעות ג"כ אפשר לישון אחר חצות, האם סגי בתפילות גם ללא תקיעות, והשיב רבינו, זכרון תרועה כתקיעה (דעת נוטה ר"ה סי' תרנ"ג, וכמש"כ בשעה"צ סי' תקפ"א סק"ג בהא דאין לתקוע גם בער"ה שחל בשבת, דכיון שאומרים זכרון תרועה הוא כמו תקיעה). ונשאל רבינו האם יש להתיר בר"ה שחל בשבת גם קודם לכן מטעם דשינה בשבת תענוג, כמבואר ברמ"א (סי' ר"צ ס"א), והשיב רבינו אין נפק"מ בין שבת לחול. (ולכא"ה הטעם דלא מצינו ברמ"א שם כן רק על שינת צהרים וזה כבר אחר חצות).

שיר של יום בר"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, במעשה רב הלכות ראש חודש (אות ק"ח) מובא מהגר"א, בענין שיר של יום כלל זה נקוט בידך. א"א שני מזמורים ביום אחד. ושל ר"ח דוחה את כלם אפילו של שבת ושיר של שבת דוחה של יום טוב וחובה"מ וחנוכה, ונשאל רבינו זצ"ל, איך יש לנהוג בר"ה שחל בשבת, האם הוא כשאר יו"ט ששבת דוחה אותם, או דכיון דהוא גם ר"ח, השיר שלו הרנינו לאלקים עוזינו (מזמור פ"א) ודוחה של שבת, והשיב רבינו, בלוח של הגרימ"ט פסק מזמור פ"א, (דעת נוטה ר"ה סי' תרכ"ו, ועי' ארחות רבינו ח"ב עמוד ר"כ שהביא מרבינו שאצל מרן החזו"א ומרן הקה"י זצ"ל אמרו למנצח על הגיתית, וכן עי' בשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' כ"ה דר"ח דוחה של שבת וכן של ר"ה דוחה של שבת, וכ"כ המנ"ח מצוה שיי"ב לענין שיר של מקדש).

למה אי"צ לפרסם שהוא ר"ח

יש מחלוקת בענין שיש של יום בר"ה להנוהגים כהגר"א, איזה מזמור אומרים בר"ה שחל בשבת, האם אומרים מזמור שיר של יום השבת, או למנצח על הגיתית, ולכא"ה כיון דשיר של ר"ח דוחה של שבת כדי לפרסם שהוא ר"ח, הכא נמי נימא בר"ה שחל בשבת, והשיב רבינו, יתכן דר"ה שהוא יו"ט אי"צ לפרסם, (דעת נוטה ר"ה סי' תרכ"ו, ועי' משנ"ב סי' תי"ז סק"א שאין מברכין החדש בתשרי דכ' בכסה ליום חגינו, ועי' בלבוש סי' תקפ"א ס"א שלכן א"א ר"ח בקרבנות ובתפילה).

אמירת תפילת היה עם פיפיות שלוחי עמך בית ישראל ע"י הקהל
נהגו רבים שבסיום פיוט היה עם פפיות שלוחי עמך בית ישראל, מצטרפים כל הציבור לומר שלא יכלו בלשונם כו', ונשאל רבינו דלגבי הציבור ה"ז הפסק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, וכתב רבינו דהמנהג הזה תמוה, וגם אם אין בזה הפסק, וכן כשחל ר"ה בשבת ואין הפסק, מ"מ נתייחד כתפילה לש"צ ולא לציבור, (דעת נוטה דיני ר"ה סי' תרכ"ב, ולא היה נח"ל מה שהונהג כן גם בבית מדרשו ואמר שהש"ץ הביא עמו זה מירושלים והזכיר כמה הנהגות שנכנסו בבית מדרשו של החזו"א שלא לפי רצונו רק שלא היה מוחה, וחושבים שזה מנהג של החזו"א, כמו אמירת מן אבות ע"י הקהל ואנעים זמירות שהיה זה רצון א' המתפללים ולא מיחה בידו, ועי' ארחות רבינו"ב עמוד ר"ב שמרן הקה"י היה אומר בקשה זו מתחילתה עם הש"ץ, ועי' מטה אפרים סימן תקצ"ב ס"ב, שמתחיל הש"ץ לנגן היה עם פיפיות והוא תפלה השייך להש"ץ אך נהגו כשמגיע הש"ץ ואתה מן השמים חשיגו כו' הצבור אומרים ג"כ עמו ואין למחות בידם).

לומר היום הרת עולם בשמ"ע בלחש בר"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, למי שנוהג לתקוע בתוך תפילת לחש, ומנהגם לומר היום הרת עולם בתפילת לחש אחר התקיעות, גם בר"ה שחל בשבת, וכעת מתפלל אצל בני אשכנז שאין נוהגים כן, האם יאמר בתוך התפילה היום הרת עולם, והשיב רבינו, לכא"ה לא יאמר, (דעת נוטה ר"ה סי' תקפ"ד, ואף שדעת רבינו דבתוך התפילה אין חשש לא תתגודדו כמו שהביא ששמע מתלמיד מרנא הח"ח שהכריע כן, וכן הביא מהנצי"ב במשיב דבר סי' י"ז, מ"מ כאן מעיקרא לא נהוג כן רק מחמת שתוקעים בתפילה, ולא במקום שאין תוקעין, ועי' מטה אפרים סימן תקצ"א סיפ"ג יג שכתב, וכשתוקעין בלחש אומרים היום הרת עולם גם בתפלת הלחש).

להקדים תוקעים למתפללים בתקיעות ביום ב'

נשאל רבינו זצ"ל, מי שאפשר לו להתפלל בראש השנה במנין של בני תורה המתפללים בכוונה, אך התוקע שם אינו מומחה, ותקיעותיו אינם מהודרות, או בביהכנ"ס אחר שהתקיעות שם עולות כהוגן ובהידור, אלא שהמתפללים שם אינם בני תורה, הי מניייהו עדיף, והשיב רבינו, תקיעה דאורייתא ותפילה דרבנן, וכדאי' בגמ' ר"ה (ל"ד ב') עיירות באחת תוקעין ובאחת מתפללין הולכין למקום שתוקעין.

ונשאל רבינו, מהו ביום שני של ר"ה שבו גם התקיעות דרבנן, והשיב רבינו, עיקרו דאורייתא, וכן מבואר במשנ"ב (סי' תקצ"ה סק"א) דקדימה דתוקעים הוא אפילו ביום שני שהתקיעות דרבנן, (דעת נוטה דיני ר"ה סי' תקס"ב ועי' מש"כ המשנ"ב שם סק"ג דאם באחת נמצא תוקע הגון אך המתפללים שם אינם הגונים ובאחת מתפללים הגונים והתוקע אינו הגון ילך למקום שהתוקע מומחה וכשר דהתוקע מוציא ידי חובתו משא"כ בתפלה אינו מוציא ידי חובתו).

ובאמת גם להדעות שתפילה דרבנן מ"מ איכא קיום דאורייתא, עי' בס' תלפיות (סי' תמ"ב) דגם אם תפילה חיובה דרבנן יש בה קיום דאורייתא, וכמש"כ בחי' הגר"ח מברסקי על הרמב"ם הלכות תפילה (פ"ד ה"א) ובעמק ברכה דיני נ"כ (סי' א'), ומ"מ חיוב דאורייתא עדיף, ויל"ע אם תפילה בר"ה אינה בכלל תפילה בעת צרה, אמנם רבינו השיבני דגם בעת צרה סגי בתפילה אחת, ובשם מרן הגרי"ז מובא שגם התקיעות בר"ה הוא ענין תפילה כמו שאומרים "שומע קול שופר ומאזין תרועה". והרמב"ן (סה"מ שרש ה') למד חיוב תפילה בעת צרה ממה שכתוב (בהעלותך י') וכי תבאו מלחמה בארצכם על הצר הצורך אתכם והרעותם בחוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם, וכ' הרמב"ן, והיא מצוה על כל צרה וצרה שתבא על הצבור לצעוק לפניו בתפלה ובתרועה, ונמצא דגם השופר מכלל התפילה, ויש בזה יש קיום תפילה לפני ולפנים, וד"ז שייך גם ביום ב' שהחיוב דרבנן, דיש בו עכ"פ קיום מה"ת.

אמירת שלום עליכם בר"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל, האם בליל ר"ה שחל בשבת שרים שלום עליכם ככל שבת, והשיב, יש מנהגים בזה, (דעת נוטה ר"ה תשובה ר"ג, ובתשובות הגר"ח שם עמוד תשע"ח השיב רבינו דבר"ה שחל בשבת אפשר לומר לומר שלום עליכם וכן לומר זמירות שבת שרגילים לומר בכל שבת ואי"צ למעט משום אימת הדין), ונשאל רבינו אם אומרים ריבון העולמים, ומברכים הבנים, והשיב, איני יודע אצלנו לא נהגו כלל בזה, והביא רבינו מש"כ המטה אפרים (סימן תקפ"ג ס"א) אחר התפלה נפטרין לבתיהם לשלום, ומברכין הבנים שישנו להכתב ולהחתם לחיים טובים. ואם חל בשבת אומרים שלום עליכם עד צאתכם לשלום בנעימה ובשמחת הלב אך לא בשירה וזמרה כשאר ימות השנה כי הוא יום שספרי חיים נפתחים וספרי מתים פתוחים וצריך להיות ירא וחרד, מאימת הדין. גם אין לומר פיוט אומר בשבחין.

שלום זכר בר"ה שחל בשבת

נשאל רבינו זצ"ל בענין עשיית שלום זכר האם יש להמנע מלעשותו כשחל ר"ה בשבת, שהרי כתב המטה אפרים (סימן תקצ"ו ס"ה) דאם יש ברית מילה ויש שהות ביום מצוה שילכו שמה הסנדק והמוהלים ובעלי כיבודין לעשות שמה קידוש ולאכול כזית מפת כסנין כי סעודת מצוה היא. אבל אין עושים סעודה ממש שלא יבא להקל ראש בקדושת היום וגם כי בשאר יום טוב נהגו שלא לעשות סעודת ברית מילה, וא"כ אולי יש להמנע מסעודת שלום זכור שלא יבאו לקלות ראש, והשיב רבינו, יכול לעשות, (דעת נוטה דיני ר"ה סי' רנ"א, דרך בסעודה ממש יש חשש לקלות ראש שמשחקין בסעודה אבל כאן יאמרו ק"ש וד"ח ויטעמו מעט ויכנסו ויצאו).

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,
יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 7630585-03 שלוחה-1586

קהילות 2757000-073 שלוחה-4310

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל"

חשיפה!

מכתב מיוחד בכתב יד ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

בתשובה והדרכה לשאלות שנשאל ע"י נכדו של מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצוק"ל
בענין הכנסת ספר תורה

בס"ד

הו"כ מרן שליט"א

נתבקשתי ע"י מו"ז מרן הגאון רבי מיכל יהודה שליט"א לשאול קמי מרן שליט"א, היות שבס"ד מסיים לכתוב ס"ת ומניחו בביתו, ורוצה להעמיד כספת להניח שם הס"ת, ורצונו גם שיוכל להשתמש בכספת לדברי הדיוט, היינו להניח שם כספים. האם שייך או צריך לעשות תנאי על כך, וא"כ באיזה אופן יועיל.

מו"ז שליט"א ביקש ממני להשיג עבורו פרי חדש וכן תפרתי עבורו בגד חדש לברכת שהחיינו, שרוצה לצאת בזה ולברך בעת מצות סיום הכתיבה. מתי הזמן הרצוי לברכה האם מיד שנגמר הכתיבה של האות האחרונה או בסעודת המצוה שלאחריה.

מו"ז שליט"א רוצה לעשות את סיום כתיבת האותיות והסעודה באופן צנוע בתוך הבית, האם יש ענין לרקוד גם בבית באבוקות של אש כפי המנהג ברחובה של עיר, וכן האם יש איזה מנהגים שראוי לנהוג במעמד זה.

בהדרת כבוד

יוסף שלמה קורלנסקי

החלן תמלול הכתב יד:
מש"כ בשם מו"ר שליט"א כמה שאלות
אכתוב הנלענ"ד ומו"ר שליט"א יראה אם זה נכון
א. לכאוי אם מתנה בעדים שאין מיוחד לס"ת אינו נאסר
ב. כיון דקי"ל אומן קונה בשבח כלי א"כ כשמוסר הספר לבעליו אז מקיים
המצווה ואז יש לברך שהחיינו
ג. אצל החזו"א כשסיים הספר לא רקדו באבוקות רק עשה סעודה צנועה
בביתו
ד. ברכת מזו"ט למרן על סיום הס"ת יזכה להאריך ימים ושנים על ממלכתו

מרבץ של ישראל רבנו מרן הגר"ד לגדו שליט"א

פניני הבר | פנינים והערות בעניני הפרשה

(מדברים שנאמרו תחת השיחים במו"מ עם מרן רבינו שליט"א).

נצבים

אילו היתה בשמים

לא בשמים הוא לאמר מי יעלה לנו השמים ויקחה לנו וישמענו אתה ונעשה, (ל' י"ב).

וברש"י כתב, 'שאלו היתה בשמים היית צריך לעלות אחריה וללומדה', ושאלו נוקמיה רבינו שליט"א, 'דהיי אדם (בשנ"א כלל ס"ח אות ג') כתב שאין חיוב לילך מעיד לעיד על מצוה, וא"כ מדוע היה להם חיוב לעלות לשמים אילו היתה בשמים דהרי הוא טפי מעיר לעיר, והשיב רבינו, שקבלת התורה שאני.

ואח"כ הוסיף, 'דהנה אנו אומרים בהגדה של פסח 'אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו', ותמיהו כולם, מה ענין בקירוב לפני הר סיני בלא נתינת התורה, ו"ל, שהרי בהר סיני הקב"ה הוריד את השמים למטה (וכמש"כ רש"י בשמות פ"ט פ"כ), וא"כ היה קל לעלות לשמים, ושפיר יש כאן שבח שקרבנו להר סיני שעל ידי כך גם בלא נתינת התורה יכלנו לקחת ולעלות לשמים, ועל אחת כמה וכמה שנתן לנו הקב"ה את תורתו.

וילך

בל תוסיף בקהלת בהקהל

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרר אשר בשעריך למען ושמעו וילמען וילמדו ויראו את יקוק אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת, (ל"א י"ב).

הביאו קמיה רבינו, שבספר המנהיג (הל' סוכה ענ"י תט"ז) כתב ששלמה המלך אמר את

דבר לדור

רבינו בסיום השיעור בישיבת ישיבת זכרון יעקב נשא דברי חיזוק לקראת הימים הנוראים.

"צריכים ללמוד, לעסוק בלימוד, להיות שקועים בלימוד, לא ללמוד מלמעלה, אלא ללמוד בשקיעות ובהתמדה, זה המצב הזה הקשה שיש לנו כאן בארץ ישראל, ודאי מזה שאנחנו חייבים לעשות, עם זה ובלי זה, לא משנה, להיות מונחים בלימוד, שקועים בלימוד, לקום בבוקר אולי לא יכול לחשוב בלימוד התורה, זה אסור לפני ברכות התורה",

קהלת בזמן הקהל¹, ויש לשאול, מדוע אין כאן בל תוסיף על מצות הקהל, והשיב רבינו, שאם קהלת נאמרה ברוה"ק ודאי שאין כאן בל תוסיף, ואף אם לא נאמרה ברוה"ק אין כאן הוספה שרק אמר מעצמו, וזה לימוד תורה, וכי ללמוד תורה לעם ישראל הוא בל תוסיף². [וכשנשאל לענין עצם חיבור קהלת מ"ט אינו בל תוסיף על דברי התורה, אמר רבינו, שכיון שנאמרה ברוה"ק אין כאן בל תוסיף, ואף אי נאמרה שאלמה מעצמו ורק נכתבה ברוה"ק, מ"מ הוא אמרה בתורת מוסר, ואין זה בל תוסיף].

מצות הקהל

אמרו קמיה רבינו שליט"א, שביראים מבואר שבמצות הקהל יש ב' מצוות, א' מצוה על המלך לקרוא (ומנה זה במצוה רס"ו), ב' מצוה על העם להיות בקריאתו (ומנה זה במצוה תל"ג)³, ואמר רבינו, שהוא מחודש מאד, שבפשוטו הוא מצוה על העם להעמיד קריאה בהקהל, אבל אין כאן מצוה על המלך. ושאל רבינו כיצד כתב הרמב"ם, ואמרו, שהרמב"ם מונה רק מצוה אחת.[ואמרו, שהאדר"ת כתב בשם הירוש' (ע"ז פ"א ה"א) שרובעם וירבעם כל אחד מהם רצה לעשות הקהל (וירבעם אילו היה בירושלים היה עושה הקהל)⁴ [והכוונה היתה דלפי"ד היראים יש לבאר הטעם, משום שיש גם מצוה על המלך], ואמר רבינו, שהוא מחודש, דבפשוטו מצווה זו מוטלת רק במלך של בית דוד, שהרי מלך ישראל אף אם מלך ע"פ נביא, מ"מ אינו הצורה הרצויה שיהיה מלך ורק מחמת העונש היה כן, וא"כ אין לו תורת מלך לענין זה, וצריך לעיין היטב בדברי הירושלמי].

נשים לשמוע

רש"י, 'האנשים, ללמוד, והנשים, לשמוע, והטף למה בא, לתת שכר למביאיהם'. שאלו קמיה רבינו שליט"א, 'דהנה תוס' (סוטה כ"א ב') הביאו בשם הירושלמי דנשים לשמוע היינו לשמוע את המצוות המחויבות להם כדי שידעו לקיימם⁵, ותכף אמר רבינו, שאינו מובן כיצד ידעו מזה המצוות המחויבות להם, וכי הכריזו שאלו המצוות שחייבות בהם נשים⁶, ושוא לימדו אותם אח"כ. ושאלו, אם חייבות לשמוע את שאר הקריאה והיינו במצוות שאינם מחויבות⁷, והשיב רבינו בפשיטות שאינם מחויבות.

"קושייה טובה, סברא טובה של רבי עקיבא אייגר, להיות שקוע בלימוד, לא לחפש, ווארטים זה דבר יפה מאד, אבל זה לא הלימוד",

"השם יעזור שנוכל ללמוד, לחפש, כמו שהחזון איש כותב בגליון, על הכסף משנה, הכסף משנה ידע שיש אמת בתורה, ואת האמת הזאת ביקש, לבקש את האמת כמה שאנחנו יכולים ומסוגלים להבין ולדעת ולחפש".

"השם יעזור שנחפש את האמת, זה כולל בזה שנודה למי שאומר את זה, אנחנו לא זכינו לדעת והשני זכה, לא נורא שהשני זכה זה לא אסון, לא קרה כלום, אם טעו זה לא קרה אסון, האסון שלא מודים בטעות, השם יעזור לנו שנלמד כמו שצריך, להיות שקועים בלימוד, מונחים בלימוד, ואני מאחל לכולם כל טוב, כתיבה וחתימה טובה, כל טוב סלה".

- ז"ל, 'מונה צרפת לקרות בשמיני עצרת לפני קריאת התורה ספר הקהלת, ושמעתי טעם לדבר, משום דכתי' ביה [תן חלק לשבעה וגם לשמונה], אלו ז' ימי החג ושמיני עצרת, רוצים לומר לפי שהוא חג האסיף להזריז על התרומה והמעשר ונדרים שלא לעבור בבל תאחר, ובפ"ב דעירובי' [מ' ע"ב] דריש ליה לקרא לשבעה אלו ז' ימי הפסח, וגם לשמונה שמונת ימי החג יש לזמן להזריז בראשון הראשון והאחרון. ואני מצאתי טעם יפה, כי שלמה ע"ה בחג אמרו בהקהל כמו שכתוב במועד שנת השמיטה בחג הסוכות בבוא כל ישראל לראו' תקר' וגו', הקהל את העם האנשי והנשי והטף וגו', וכת' ויקהלו אל המלך שלמ' בירח האתנים בחג וגו', והא אמרו בחג בהקהל להזכיר את ישראל על כן יתכן לומר בחג, ע"כ.
- לכא' הכוונה היא שאין כאן בל תוסיף אף שמוסיף אמירות, כיון שאינו מוסיף אותם בתורת תורה והמשך המצוה אלא אמירה בפנ"ע, [ויל"ע למ"ד דלא בעי כוונה אם יש כאן חסרון זה, ולכא' יל"ד דהוה בעידינה, ועי' ריטב"א לגבי ישן בשמיני בסוכה דחשיב בעידינה כיון שהוא הוספה על המצוה ממש]. ובעבר אמר רבינו, שקודם שנכתב ספר קהלת עוד לא היה קהלת חלק מן התורה, וא"כ לא היה כאן בל תוסיף, והיינו שבל תוסיף הוא רק הוספת ד"ת, אבל דבר אחר שאינו ד"ת אינו מעניינא כלל.
- וכ"כ ברס"ג שמונה ב' מצוות, עשה ט"ז ופרשה י, ועי' מהר"י פערלא עשה ט"ז שהאריך בזה.
- "א"ר יוסי בר יעקב במוצאי שמיטה מלך ירבעם על ישראל הה"ד מוקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם. אמר אנא מיתבעי מיקרי קאים אנא ואינון אמרין מלכא דאתרא קדם. ואין מיקרי תניין גנאי הוא לי ואין לא ניקרי ביזיון הוא לי. ואין מרפינון אזלו סלקין אינון שבקין ית' אזלין לון גבי רחבעם בן שלמה".
- ז"ל, 'ירושלמי דבן עזאי דלא כר"א בן עזריה דדריש (חגיגה דף ג.) הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמוע ונראה דפי' דמצוה לשמוע הנשים כדי שידעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה'. ועי' בהגר"א י"ד רמ"ו ח' שכ' שזהו מקור דינא דהרמ"א דנשים חייבות ללמוד המצוות שמצוות בהם.
- והיינו דא"כ בטלה כל תכלית הענין, שהרי אינם יודעות גם אחר השמיטה במה מחוייבות ובמה לא.
- והיינו האם הוא רק סיבה לחיובם בהקהל, או שהוא כל דינם לשמוע את המצוות הללו.

הגאון רבי שאול קוסובסקי זצ"ל בעל הדבר שאול גלב"ע כ"ג אלול תשכ"ז

ידידות עצומה היה בין רבינו יבדלח"ט לגאון בעל הדבר שאול, נביא מעט מהדברים מהקונטרס הנפלא 'תפארת שאול' ורבינו הגדיר: שהגדירוהו קופה מלאה כשרונות. והוסיף בזה"ל היה בעל תפיסה וישרות באופן נדיר זה היה מרשים מאוד. לנכדו כתב בהסכמתו לס' חלת דבש בזה"ל: בס"ד אור לכ' מנ"א תשס"ה למיודעי הנעלה ענף עץ אבות הדה"ג ד' שאול שלי"א בן לידידי הרה"ג ר' יצחק שליט"א ונכד לידידי נעודי הדגול והבלתי נשכח הגאון ר' שאול קוסובסקי זכרונו לברכה. שוכט"ס מואד נעמה לי השמועה על צאת לאור ספרך על הלכות קנינים ואהני לך קמודא דבית אבות להתעלות במעלות התורה בלימודה ובעיונה וכפי שיעדתי אעתיק בזה מהרשום אצלי בעיניי אל.

בשחר נעודי

כשר' שאול הגיע לישיבת חברון כבן שבע עשרה הפתיע והרשים את כולם בכשרונותיו וידיעותיו הנרחבות בתורה.

כשראה בוטנים

סיפר רבינו: בשנת תשט"ו למד ר' שאול בחברותא עם הג"ר נתן שולמן זצ"ל שגר באותה עת בירושלים ופעם נסעתי לבקרם על השולחן היו מונחים בוטנים ומיד נסבה השיחה על כמה עיניי זרעים הקשורים לבוטנים.

עבודה קשה שבמקדש

אמר לי ששמע ממנו החזו"א זללה"ה הוראה בנידון שהיה צריך להתנהג עם מואן דהוא באכזריות והתיר החזו"א בדיעבד לצורך הענין אך הוסיף תדע שאכזר יות בכגון זה הוא עבודה קשה שבמקדש.

לדבקה בו

בתחילת אלול תשכ"ז כשחש חולשה רבה באתי לבקר ומוצאתי אצלו את הג"ר דוב לנדו שליט"א ושוחחנו בד"ת ואמר לי ר' שאול זצ"ל תכין לקיים מ"ע של לדבקה בו להתדבק בת"ע ר' רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה ב. והרגשתי ממש שהוא חש זאת ברמ"ח אבריו. - מפי אחיו הג"ר עמנואל שליט"א.

בשנת תשכ"ז ראיתי את ר' שאול זצ"ל יוצא מביתו של הג"ר דב שליט"א ואומר בהתרששות ובהתפעלות כל רז לא אניס ליה - מפי הרה"ג ר' שמעון שרייבר שליט"א

דיוק בתפילה

שמעתי מר' שאול שבהלל בפסוק שומר פתאים ה' צ"ל החיריק תחת הוי"ד ולא תחת האל"ף ובהמשך שובי נפשי למנוחיו המילה שובי צ"ל דווקא מלרע ולא מלעיל והוסיף ר' שאול הכונה שאשוב אני לתוכי.

[א"ה כ"כ הרד"ק שובי מלרע כמו עורי דבורה ושובי לתוכי אפשר כעין שפירשו בזוהר פרשת תצוה דף קפ"ב עה"פ טורף נפשו באפו איוב יח, ד איהו טריף ועקר נפשי ה' בגין רוגזיה ואשרי בגויה אל זר וכדפרש"י שם אולם הרד"ק פירש שובי למנוחיו מהצרה שאת בה שובי לא ליתברך כי הוא יהיה לך למנוחה - ניקוד החיריק תחת הוי"ד בשומר פתאים הוא ג"כ ברד"ק].

הקביעות בלימוד המשניות

סיפר רבינו נסעתי עמו בקיץ תשכ"ז לכותל המערבי ביחד עם מרנן הסטייפלר ומוהר"ח גריינמן והג"ר יהודא שפירא זללה"ה.

וכל הדרך שינן משניות טהרות בע"פ מלבד מה שלמדנו בחברותא משניות טהרות עם ר"מ ור"ש בעמוקות ובעיון וכמה פעמים באותה תקופה כשהלכתי ברחוב היה עוצר את מכוניתו מבקש שאכנס ודברנו בלימוד.

קביעות זו היתה על פי עצת מוהר"ח גריינמן זללה"ה שהמליץ לו על חברותא זו בכדי להבין כראוי את סדר טהרות, ששינן אז בע"פ כמעט כולו הם למדו עפ"י הרא"ש. כאשר רבינו מוסיף מזכרנו את תמוצת השיטות דברי החזו"א ור' שאול זצ"ל קלט עניינים חמורים אלו על אף שעיקר עיסוקו היה בחיבוריו. (מפי אחיו הג"ר עמנואל שליט"א)

היה זה בשנתו האחרונה - תשכ"ז בעת לימודו עם רבינו בחברותא משניות מס אהלות הלימוד היה מתוך יסורים רבים עד שנאלץ ללמוד בשכיבה. באותם ימים בעסקם יחדיו אהלות אדם כי ימות באהל באהלה של תורה שאל הר"ר שאול את הג"ר דב שליט"א שאלה קשה בטהרות באומרו אם אינך עונה לי עכשיו לא אשמע ממך עוד. הג"ר נבהל והשתומם על כך עד מאד עד שהסביר לו מהות מחלתו ושמרגיש שנותרו לו מספר שבועות מפי הרה"ג ר' שמואל זקס שליט"א.

היה לעזר בפרשיות

בכח השפעתו בעזר מרצו וכישוריו אם היה חי עמנו עד כה היה יכול למנוע ולהועיל בחברה פרשיות ציבוריות שהתחוללו בשנים האחרונות - מפי הג"ר דב לנדו שליט"א.

אף אדבר

יומיים קודם פטירתו נסעתי לבקר בביה"ח אסותא בדרך פגשתי את הג"ר דב לנדו שליט"א שאף הוא נסע לבקר כשבאנו ראינו בחדר את מוהר"ח זללה"ה והג"ר יהודא שפירא זצ"ל ששוחחו עמו בלימוד אע"פ שדיברו היה קשה ומעורפל כשיצאנו אח"כ אמר לי הג"ר דב לנדו הנידון שהם דברו בלימוד היה קושיא ששאלתי את החזו"א בזמנו ולא רציתי להתערב ולדבר כי האך אדבר בפני גדולים כאלה - מפי ידידי הרה"ג ר' משה רוטנברג שליט"א

הספר רבינו

ובימי השבעה כתב רבינו: נעים זמירות ישראל, בבואו לקשור מספד על רעו וידיד נפשו כי נפל, קונן, צר לי עליך אחי יהונתן, נעמת לי מאד. ברבות הנועם באהבת רעים, כן ישגה הצער ויעמק הכאב בהלך הרע והידיד מארץ החיים, ומה אנוש המכאוב בהקפד פתיל חייו בעודו באבו, בפריחת לבובו, באון מרצו, בתפארת עליונותו. צר לי עליך אחי ר' שאול כי נעמת לי מאד, מנועם ידידות נפש, מנועם סגולת נפשך הגדולה, מנועם אישיות הוזהרת והמבהיקה, מנועם קרן פניך וחק ערכך, צר לי עליך, צר לי מאד. והנה דמותך לנגדי, מלאתי עוז חיים, לוהטת באש קודש. תוססת וסוערת, קודנת ומאירה, וכולה קודש לה'. כי אכן קדשת כל סגולות כוחותיך, כל עוז מרצך וחוסנך, כל עתרת כשרונותיך הנפלאים, לעבודתו ית', ללימוד תורתו הק' ולשמירת פיקודיה, לאהבת חסד והרבות טוב.

אזכרך בשפך שיח לפני קונן, צור משגבר ומבטחך, בהתעטף עליך נפשך ובשואו גלי סערת רוחך, והיית כולך תפילה.

אזכרך בעת לימודך ועיוןך, בהעמיקך חקר בנתיבות שמועתך, ובהפליגך שוט אל מכמני צפונותיה, בישרך הדוריה ובפענחך סתריה, ובדלותך בשגב כשרונותך פניני חכמה מעמקי נבכיה, ובלמודך, ופניך מאירות מזיו מייצא החכמה, ובעינך, ונפשך תלהט מאור פליאות הדעת, ומלך אומר שירה, שירת בת השמים, אצולת מרומים, תורת ה'. אזכרך משכיל אל דל, חרד לכל דואב ומוכה - חולי, בצרתך לך צר ובמצוקותיהם תודה נפשך, ובנשאך בעול עם זולתך ובבקשך ישע לרעך כמוך, השקט לא ידעת ושלוה מנך רחקה, ותבא נפשך - אף כי בעצמך ידוע חולי ואיש מכאובות היית - במסורות עמל ויגע, בכינון מפעלות - עוז, בסוד תושיה ועצה, להציל ולמלט, לגונן ולהושיע, להמציא תעלה ומזור לכל נפש נענה דודה.

עצמו חסדיך וגברו מפעלותיך ואתה טובה לנפשך לא החזקת ולא ראית כל סגולה במעשיך, כי מזוך לבבך נבעו ומאצילות נפש חוקר, ותדבק בדרכי בוראך ית' לחון ולרחם להרבות חסד ולהטיב.

ואזכרך בימי חליך ודוץ, עת הציקוך רובי מכאוביך ואתה תלמודך לא זנחת, אך בתשוקת נפש וחדוות עוז הבלגת על תוקף יסוריך, ותשקוד על לימודיך בשמחת נפש, כי רק בזאת חפצת, ותהי לפלא בעיני כל רואיך.

ועוד אחת אזכרה, עת חם לבך בקרבך והיו אלי אמריך: ראה נא ידידי, הן סוד חיי האדם בימי הבל ואמיתות נצח אושרו הוא התעלות בתורה שבעל פה, ואך אשר ירכוש האדם בעודו בימי חלו הוא קנינו לעד זולת זה אין! ועל זאת תדאב נפשי השואפת עלות בסולם השלימות, המורא אל פסגות הנצחיות, בחרדי כי טפחות נתנו ימי ומנת שנותי חוצצה, ומה אעשה לקנין השלימות כי היום קצר והמלאכה מרובה.

כהנה וכהנה היו דבריך, ובהשיחך ותלהט נפשך הטהורה באור אהבת התורה ותגה בזוך ערגת השלימות, ותהי בעיני כאחד הקדושים אשר בארץ.

ידידי ורעי, עת אזכרך תשוח עלי נפשי, כי בעודך באבך עזבתנו, ובתפארת פריחתך נקטופ נקטפת מעמנו, יעידו בשמי - חכמתך אשר הנחת, ויגידו צדקות - מעשיך אשר פעלת, מה רבה אבידותינו ומה יעצם חסרוננו, הלכה למנוחות ותעזבנו לאנחות.

ותהי נפשך הטהורה צרורה בצרור החיים את ה' אלוךך.

מִרְיָן הַמְשִׁיחַ הַגֵּה"צ רַבִּי דָן סָגַל שְׁלִיט"א

"אני לדודי ודודי לי", כך צריכה להיות המהות, שכל המציאות שלי לדודי

(מתוך ועד שמסר בבית מדרשו, מוצ"ש כי תצא תשפ"ו)

המשנה אומרת, הנכנס לכרך מתפלל שתיים, אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. נותן הודיה על שעבר, וצועק על העתיד לבוא. לדידן, זה הנכנס לזמן. אז גם צריך לקיים "נותן הודיה על לשעבר", להודות לקדוש ברוך הוא על כל העבר שזיכה אותנו לבוא להתחזק יחד. וצועק לעתיד לבוא, מתפללים על העתיד לבוא. אבל לא סתם יוצא זיין, צועק, הגם שזה עתיד לבוא, אבל צריך צעקה, צריך תפילה חזקה. שהקדוש ברוך הוא יעזור לנו הלאה.

בפרט שכעת בחודש אלול זה כבר גדר כבר התחלה של השנה הבאה. אז מבקשים מהריבוננו של עולם, שהקדוש ברוך הוא יעזור שנצליח בעזרת השם להיות כבריה חדשה, וללכת מחיל אל חיל, עד ייראה אלוקים בציון במהרה בימינו.

יש תפילה שאנחנו אומרים אותה כל יום כמה פעמים, "עלינו לשבח". לא סתם להודות, לשבח לאדון הכל. לכאורה, מי שהכל שלו אז מה אתה משבח אותו? הרי יש לו הכל, אין אצלו בעיה. אף על פי כן בזה צריך להיות, עלינו לשבח לאדון הכל, לתת לו שבח, ויוצר בראשית.

מה נקרא יוצר בראשית? לכאול' היה צריך לומר בראשית יצר, אבל מה זה יוצר בראשית? אז רואים שיש הנהגה מיוחדת שהקדוש ברוך הוא בורא תמיד דברים חדשים, יוצר בראשית. הגם שהיה לך עבר, ולכל אחד שעבר שלו סוגה בשושנים, אף על פי כן תדע, שבגדר של "ידו פשוטה לקבל שבים", זה לא דווקא מי ששקע בחטא הרבה יותר רחמנא ליצול. ידו פשוטה לקבל שבים, כל אחד מי שרוצה לשוב אליו יתברך, ידו פשוטה לקבל שבים. פשוטה תרתי משמע, שהוא פורש את ידו, ופשוטה גם הכוונה בלי חכמות, בלי עניינים, בלי תביעות, פשוט, אתה רק רוצה לשוב, ידו פשוטה לקבל שבים.

עד כדי כך שעלינו לשבח, מה לשבח? יוצר בראשית. שהקדוש ברוך הוא יצר את הכוח של התחלות. זו הכוונה, הוא יוצר בראשית. הוא יצר דברים שאתה יכול תמיד להתחיל מחדש. ואתם רואים שככה ההנהגה, כל שנה ושוב פעם אלול, ראש השנה ויום הכיפורים, כל העת. ברוך השם כבר עברנו את זה הרבה פעמים, צריך כל פעם מחדש. אז עלינו לשבח שהקדוש ברוך הוא נתן את הכוח של התחלה.

אלא מאי, תנאי להתחלה, זה כמו שהפסוק אומר, (דברים כב ח): "כי תבנה בית חדש ועשית מעקה לגגך". צריך לעשות מעקה לגגך. דהיינו, אפילו אם אדם נמצא במדרגות עליונות, בגג, ולא בתחתית בשפל המדרגה, אף על פי כן "ועשית מעקה לגגך". התנאי הראשון להצלחה לבניין יציב זה לעשות מעקה, לעשות שמירה שלא תיפול משם. "פרצה קוראת לגנב", עצם הדבר שיש פרצה זה יוצר את הכוח לגנב שהוא יכול לבוא. לכן דבר ראשון צריך לעשות "ועשית מעקה לגגך", בביתך, צריך לעשות מעקה - שמירה.

וכעת אנחנו ברוך השם מתחילים עוד פעם את השנה החדשה, אז הגם שהקדוש ברוך הוא נתן את המתנה הזאת של בראשית, שאתה יכול להתחיל מהתחלה, עד כדי כך "אל תבט מאחוריק". אל תסתכל מה שהיה עד כעת, כי אם תסתכל תהיה נציב מלח. "אל תבט מאחוריק". הקדוש ברוך הוא ברא את האדם עם הפנים כלפי קדימה, ללמדך שכך צריך להיות האדם. תמיד הוא צריך לחיות עם ללכת הלאה. אל תבט מאחוריק, אלא תמיד להתחיל מחדש.

וכעת אנחנו צריכים להתחיל בעזרת השם מחדש. אז מהדברים שצריך לעשות זה את העניין של "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים". אל תגיד זה אני כבר יודע, זה כבר היה, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. להתחיל מחדש עוד פעם.

נדמה לי שכבר הזכרתי שבפוניבז' היה יהודי בשם רבי אלעזר זכרוננו לברכה, הוא היה מסלבודקה עוד. [היה כמה יהודים שהפוניבז' ער רב זכרוננו לברכה רב החזיק אותם בשיבה לא בתור משרה. הוא נתן להם חדר ואוכל והם יכולים להיות שם וללמוד שם. היו לו כמה יהודים כאלו, ביניהם היה רבי אלעזר].

אז פעם נכנסנו אליו, אני ועוד כמה בחורים, ושאלנו אותו מה העצה ליראת שמיים? התחיל להגיד שהוא לא יודע מה רוצים ממנו וכו'. בקיצור אמרנו לו שלא נזוז משם עד שהוא יגיד. טוב, הוא ראה שהמצב מסובך, אז הוא אמר ככה: תלמדו את הפרק הראשון של מסילת ישרים כל כך הרבה פעמים עד שתדעו את זה בעל פה. הוא הוסיף, זה לא משנה ולא גמרא שצריכים לדעת את זה בעל פה. אבל כוונתי, אם תלמדו את זה כל כך הרבה עד שיהיה בעל פה אז זה יכנס לכל התודעה שלכם. והוא אמר שמי שיעשה את זה מובטח לו שהוא יהיה ירא שמיים. בעיקרו של דבר, הפרק הראשון מדבר על אפסיות העולם, העולם חולף ולא נשאר, רק התכלית מה שזוכים.

אז בשביל להצליח, עד כדי כך להתחיל מחדש בלי להתפעל ממה שהיה עד עתה, זה הדבר הזה של להיות "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים". ביותר אתם רואים שהתביעות הקשות שיש בתחילת השנה לאדם, זה ממש מדרגות.

עד כדי כך "אני לדודי ודודי לי", כך צריכה להיות המהות, שכל המציאות שלי לדודי. ובמדרגה כזאת שזה גורם שדודי יהיה לי גם כן, לא סתם.

ומדובר פה על כל אחד שעבר את השנה שעברה, על כל אשר בא. כרגיל יש לאדם נפילות, ירידות, אי הצלחות. אף על פי כן, "אל תבט מאחוריק". אל תסתכל מה שהיה פעם, אם תסתכל אחורנית תהיה נציב מלח. אל תבט מאחוריק, אלא מה, "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים". להתחיל עוד פעם.

הן מה שנוגע ללימוד התורה הקדושה, הן מה שנוגע למצוות, הן מה שנוגע למידות. בין אדם לחברו, בין אדם למקום, כבריה

חדשה. וכך אומר רבנו יונה ב"יסוד התשובה", שכן אדם שרוצה להצליח ולהתחיל, יחשוב כאילו היום נולד. אין לו זכות ולא חובה, והוא מתחיל כעת. מדובר על אדם שיכול להיות גם בן ששים שבעים, וגם לו אומרים: "יחשוב כאילו היום נולד".

זה לא סתם דמיונות, רבנו יונה לא מדבר דמיונות. הוא אומר שזה היסוד שיכול להביא את האדם להצלחה הכי גדולה, שיחשוב כאילו היום נולד.

וצריך להתחיל מחדש, בלי להתפעל ממה שהיה, כבריה חדשה.

זה לא מחשבה בעלמא, אלא זה כוח שהקדוש ברוך הוא נתן באדם, שיכול להתחיל מחדש בכל העניינים. מידות, תורה, כל הדברים. מעלות, מדרגות, הכל אפשר. וזה הקדוש ברוך הוא נתן לנו בכל שנה ושנה את העניין הזה שמתחילים מחדש, שזה מתחיל כעת באלול.

עד כדי כך, ראשי תיבות "אני לדודי ודודי לי". וזו מדרגה מאוד גבוהה, מי זוכה לזה כל כך? שכל ה"אני" שלי זה לדודי, ודודי לי. לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. אז רואים שהקדוש ברוך הוא ברוב רחמיו נתן לכל יהודי באשר הוא, באיזה מקום שהוא נמצא, באיזה מדרגה שהוא נמצא, אתה יכול להתחיל כל שנה מחדש, ממש כבריאה חדשה.

ולכן צריכים לנצל את המתנה הזאת שהקדוש ברוך הוא נתן לנו, ולא להתפעל ממה שהיה עד עתה. אל תבט לאחוריק, אלא תתחיל מחדש בחיות, בין בלימוד התורה, במידות, בהנהגות, במצוות, כסדר. ולזה זה ניתן, וזה ניתן כל שנה. לכאוף פעם אחת בחיים זה היה מתאים לתת את זה? כל שנה נותנים מחדש! והרי ממילא, אם הקדוש ברוך הוא נתן את זה, אז יש את הכוח הזה. ועל דא קאטינא כעת, אנחנו כעת מתחילים שנה ברוך השם, הבאה עלינו לטובה. אז צריכים לדעת לנצל את הדבר ולא להתפעל ממה שהיה עד עתה.

כך אומר רבנו יונה, זה מפורש ב"יסוד התשובה", שאפילו אם נכשל עד אין ספור, שלא ישים לב לזה. יחשוב כאילו היום נולד, אין לו זכות ולא חובה, הוא כבר בן שמונים, והוא מתחיל מחדש. אז זה לא רק יחשוב, הכוונה שיש את הכוח הזה באדם.

הקדוש ברוך הוא נותן את הכוח הזה, שאתה יכול להתחיל תמיד. עד כדי כך, "שובה ישראל עד השם אלוך יך כי כשלת בעוונך". "כשלת בעוונך", לא רק סתם חטאת, כשלת בעוונך. תהיה קצת יותר טוב, אל תחטא כל כך.

"עד השם אלוך יך" - זו הרי מדרגה עצומה! איך אתה אומר לו: "שובה ישראל עד השם אלוך יך", שישוב קצת, משהו. אז רואים שהקדוש ברוך הוא נתן לאדם, שהוא יכול להתחיל מחדש ולא משנה מה היה עד עתה.

הדבר שבעברינו זה שאנחנו מתפעלים מהעבר, ועל זה אמר: אל תתפעל מהעבר, אל תבט מאחוריק. כך אומר רבנו יונה, זה מפורש ב"יסוד התשובה".

אז כמובן כמו שאמרנו, אין הכוונה רק סתם יחשוב במחשבה בעלמא, הפשט שזו מציאות, אתה יכול להתחיל מחדש. עד כדי כך שעלינו לשבח לאדון הכל, "יוצר בראשית" - הוא יצר את הכוח של בראשית, של התחלה.

ולא רק יצר פעם אחת בחיים, אלא "יוצר" כסדר הוא נותן. כל רגע שאתה מתעורר ונותן אל לבך ואתה רוצה להתחיל מחדש - אל תבט ליצר שהוא בא לרפות את האדם, ואז הוא בא עם כביכול מידת האמת: הבטחת כל כך הרבה פעמים וזה לא הלך, את מי אתה מרמה? את עצמך? את הקדוש ברוך הוא? תהיה פרקטי, תהיה אדם ריאלי, עם כל הביטויים שיש. אבל המסקנה היא שלו דבר אחד: אל תתחזק, אל תעשה, תתרפה.

"מאויבי תחכמני" - מהאויב צריך ללמוד שמה? שבדיוק להפך, הכוח שלנו זה לא להתפעל ממה שהיה עד כה, אלא להתחיל מחדש בכל ענייני העבודה. החל מלימוד התורה הקדושה וכלה במעלות האדם. צריכים

ללכת עם הכוח הזה. לכן זה השבח והודיה להשם יתברך, ל"יוצר בראשית", שיצר את הכוח הזה של בראשית.

אני אגלה לכם סוד, סיפרו לי את זה בימים האלו. אני לא רוצה להגיד את השם כי הוא לא יאהב את זה, תלמיד חכם גדול מאוד והוא לא בן עשרים היום... שגריס באורייתא תדירא, קדשים, הכל הוא בקיא. ואמר לי משהו שהיה אצלו, שיש לו חמישה ספרי מוסר על השולחן. שהוא לומד פעם את זה, פעם את זה, כדי להתחזק. אז רואים שדברי תורה צריכים חיזוק. ואחד הדברים שמחזקים את האדם זה לימוד המוסר.

ואתם זוכרים, כבר הזכרנו את זה פעם, אבל אני מזכיר את זה עוד פעם כי זה לתועלת: שמרן רבי נפתלי אמסטרדם בא פעם לרבו, רבי ישראל מסלנט, ורבי ישראל דחה אותו פעם, פעמיים, שלוש. אז הוא שאל אותו: "על מה פשעי ועל מה חטאתי?" למה הוא לא מקבל אותו? אמר לו: "שמעתי עליך שאתה לומד עשר שעות מוסר ביום". אני לא זוכר כמה, אבל מספר מוגזם של שעות מוסר ביום. רבי ישראל אמר: "מילא אני מבין שלוש שעות ביום, שעה בבוקר, שעה בצהריים, שעה בערב, אבל עשר שעות ביום מוסר?" אז הוא טען שזה עלילה, והוא באמת לא לומד כל כך הרבה, רק שלוש שעות. והוסיף, כך מקובל: "ואם הרבי היה אומר לי לא לומד מוסר בכלל, לא הייתי שומע לו". והרי ידוע שהיחס שלהם לרבי היה לא כמו אצלנו היום.. אצלם רבי היה רבי. אז מה הפשט, אם הרבי אומר לי לא לומד, לא הייתי שומע לו. התשובה, כמו שהרבי יגיד לו: "תאבד את עצמך לדעת, תזרוק את עצמך מהגג" - עד כאן רבי. אם היה אומר לי לא ללמוד מוסר - זה "נצרה כי היא חייך".

אז מדברים כאן בגדולי עולם, שכל המהות שלהם הייתה עבודת השם ומעלות האדם, והם לא חיו בתקופה כזאת כמו שיש היום. מה נאמר אנן, הרי כמה פשוט הוא שצריך ללמוד מוסר. ובוודאי שצריך ללמוד גפ"ת (גמרא, פירוש רש"י, תוספות) כסדר.

אבל חייבים גם את ההתעוררות של לימוד מוסר. וצריך בפרט כעת בימי אלול, שהמהות שלהם היא כפי שהרמב"ם אומר: "עורו ישנים משנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם". כל אלה שוגים בהבלי הזמן, זאת אומרת הזמן הזה הוא זמן שצריך להתעורר. וא"כ

ממילא פשוט שצריך לראות, (כמו שרבי ישראל אמר לא עשר שעות), אבל להקדיש זמן, "והשבות אל לבבך".

ועל זה היה אומר מורנו המשגיח ר' יחזקאל: "רעד מיט זיך" לדבר עם עצמו, זה מונח ב"והשבות אל לבבך", שזה לא רק פעם אחת, אלא כסדר אתה צריך לדבר אל עצמך, כי אין מה שמשפיע על האדם יותר ממה שהוא עצמו, ממנו האדם מעצמו מקבל, הוא סומך עליו. אז צריכים להיות רגילים, "רעד מיט זיך", לעורר את עצמנו, "עורו ישנים משנתכם והקיצו נרדמים מתרדמתכם", כל אל ה השוגים בהבלי הזמן.

ובפרט כעת, בימים האלה שהקדוש ברוך הוא נתן לנו ברוב רחמיו מתנה, שהיא מתנה שקיימת כל שנה, להתחיל עוד פעם אחת. לכן מצד אחד זה מעלה עצומה, ומצד שני זה גם אם אתה לא מנצל את זה - אז זה פחד. כי הימים האלה הם גם ימים של רעדה, האי יכול להיות טוב, אבל אם אתה לא מנצל אז זה לא טוב. צריך לראות לנצל.

ובפרט היום, שאתם רואים שעומדים עלינו לכלותינו, הערב רב, על כל אשר בו מנסה הרי לקעקע עד כמה שאפשר. כמובן שלא יועיל להם כלום, כך אמר הפוניבז'ער רב זכר צדיק לברכה: "ואני זאת בריתי אותם, לא ימוש מפיו ומפי זרע זרעך". אז הרב מפוניבז' אמר, אם זה היה ברית איתנו, "ואני זאת בריתי איתכם", מי יודע מה היה אם אנחנו צד פה? אולי נתרפה? אלא שהקדוש ברוך הוא עשה את הברית עלינו, "ואני זאת בריתי אותך", לא "איתך" אלא "אותך", וממילא לא תמוש התורה הזאת מפיו ומפי זרעך. נמצא שיש לנו בעזרת השם כוח שהקדוש ברוך הוא נתן לנו לדורות, את הכוח הזה.

אבל לענייננו, בין השאר זה "החזק במוסר אל תרף". תחזיק במוסר, לא רק פעם אחת ללמוד מוסר, "אל תרף - אל תרפה, נצרה כי היא חייך".

תשמור את זה כי היא חייך. מה הכוונה? זה החיות של כל דבר - לימוד התורה, קיום המצוות, מעלת האדם שזה יהיה עם הכוח שלו, כוח החיות, כוח המעלה, צריכים מוסר - מוכרחים.

וכמו שהמשגיח אומר: "רעד מיט זיך". צריכים להתרגל, "והשבות אל לבבך". וכך אמר רבי שכנא זאהן זצ"ל, שהיה מרגלא בפומיה של החפץ חיים זכרוננו לברכה, להגיד את זה, שכסדר צריכים לחיות, כל ערב, עם העניין של לדבר אל עצמו, לעורר ולחזק את עצמו - מוכרחים. וממילא הרי פשוט, אם לא היה צריך התעוררות, נו, אבל אם צריך התעוררות אז מוכרחים בלימוד המוסר, ובאופן כמו שהמשגיח אמר לדבר עם עצמו, לעורר את עצמו, אל תסמוך רק על המשגיח, על המגיד שיעור, אתה עצמך צריך להיות רגיל, לחיות עם לעורר את עצמך כסדר, כי בעיקר בן אדם מקבל מעצמו יותר מכולם. במי הוא מאמין הכי הרבה? במי הוא חושב שהוא הכי נאמן לו? הוא עצמו. לכן הוא נוטה לקבל מעצמו, אז שבאה התעוררות מעצמו, שהוא עצמו מעורר, הוא עצמו מחזק, אז הדברים מתקבלים ביתר שאת וביתר עוז.

"ה' עוז לעמו ייתן", הקדוש ברוך הוא נתן לנו, "עוז לעמו ייתן", נותן מה? את הכוח הזה של עוז, עוצמה, כוח. וזה לא ניתן בשביל לשחות את הכנרת", אלא זה ניתן בשביל עבודת השם, שקידות התורה וכו'.

עד כדי כך, שיבדל"ח שמעתי פעם מהרב אברמסקי זצ"ל, שהרב אברמסקי העיד על עצמו שמגיל עשרים הוא לא הסיח דעתו מהלימוד רגע. ושאלו אותו אז למה לא נהיית החפץ חיים? אז הוא אמר כי החפץ חיים צריך להיות מההתחלה, לא מגיל עשרים. אבל על כל פנים מגיל עשרים הוא לא הסיח דעתו מהלימוד, זה דבר לא פשוט.

שמעתי מפיו נדמה לי, ממנו עצמו שהוא אמר שלפני שהוא מתחיל לחשוב סברה אחת כשהוא לומד את הגמרא או התוספות, הוא לא עושה את זה עד שהוא לא חוזר שבע פעמים על התוספות או הגמרא, רק אז הוא מתחיל לחשוב סברות על זה. אבל קודם הוא עושה את זה.

אם בארזים נאמר כך, אז מה נאמר אנן, לכן אומרים פשוט ב"עמוד וחזור קאי, אז הפשט הפשוט שתחזור כסדר, עמוד וחזור תמיד, כל הזמן תחזור.

אבל יש עוד פשוט שאומרים: "עמוד וחזור", על ידי שאתה עומד וחזור - "יתקאי", אז הוא יהיה קיים אצלך, אם לא - זה יחלוף. אם אתה רוצה שיהיה בר קיימא, אז בעמוד וחזור אז קאי, אז זה עומד.

אחד מהדברים שבעוכרינו קצת שאנו רגילים כבר שהיה אלול ר"ה וכו', שמענו דיברנו וכו', זה מרפה, ההרגל הזה, זה מרפה את האדם, שלכן הוא חושב מה יצא מזה, בין כה וכה וכו'. זה אחד השקרים של היצר הרע, כל יום יהיה בעיניך כחדשים, אתה יכול תמיד להתחיל מחדש עוד פעם, לכן אל תבט מאחוריך כמו שאמרנו פניך יהיו רק קדימה להתעלות, ואפילו אם נכשלת כמה פעמים אל תפן ליצר אלא בעמוד וחזור קאי, שני הפשטים.

בפרט כעת שאנו רואים כמו שהזכרנו שעומדים עלינו לכלותינו בפרט מבחינה רוחנית, הרי כמה פשוט שהתשובה כנגד זה זה אדרבא להתחזק כסדר בלימוד התורה בקיום התורה.

ועל דא קאתינא לעורר על עוד דבר שחייבים להתעורר, התורה הקדושה כוללת גם בין אדם לחבירו וגם בין אדם למקום, בבין אדם למקום רגילים לדקדק להדר, אבל בין אדם לחבירו... עולם כמנהגו נוהג. אבל צריכים לדעת שלא ככה זה עובד, שאם אתה רוצה להצליח בכל אתה צריך את הבין אדם לחבירו שלך לחזק, להדר בבין אדם לחבירו לא סתם, וזה ממש צריכים בעמוד וחזור קאי בבין אדם לחבירו.

הקב"ה יעזור ברוב רחמיו וחסדיו שנזכה באלול הזה להתחזק בעבודתו יתברך ונלך מחיל אל חיל, עד שנזכה במהרה ליראה אלוקים בציון.

מזלזה כהן

מתורת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי דוד כהן שליט"א

גיליון 3 | פרשת נצבים וילך רנשפ"ו

מזלזה הינה

כבודה של תורה

אנחנו נמצאים היום בזמנים שלדאבון לב כבוד התורה מושפל מאוד. כתוב בגמרא בסוף כתובות: "דור שכן דוד בא קטגוריא בתלמידי חכמים". אומר רש"י: "הרבה משטינים ומקטרגים בתלמידי חכמים", זה דור שכן דוד בא. ודואים את המשטינים ומקטרגים בתלמידי חכמים. וכדור כזה שיש משטינים ומקטרגים בתלמידי חכמים, דור של גזירות, דור של השפלה של כבוד התורה, אין לך דבר יותר נעלה, אין לך דבר יותר מדומם, אין לך דבר יותר חשוב מלהעמיד את כבודה של תורה. הכבוד התורה האמיתי זה לבטא את הערכה והחשיבות שאנחנו מייחסים לבני התורה היקרים שהם עמודי העולם, שמוסרים את כל נפשם ואת כל כוחותיהם ללימוד התורה. והמפעל הגדול הזה, מפעל החבורות, זכיתי ברוך השם כמה פעמים להשתתף במפעל הגדול הזה. הייתי עוד כיסוד של המפעל הגדול הזה שהתפתח בצורה יוצאת מגדר הרגיל. וכמו שהזכירו כאן: "אשרי מי שכא לכאן ותלמודו בידו", אומר המהרש"א בבבא בריא: "תלמודו בידו" זה התורה שנקנית על ידי כתיבה.

ומשמעות הדברים היא, שבחור באמת מגיע לשלב של הכתיבה וכותב את הדברים בצורה מסודרת וברורה, הדברים מתבררים היטב, מתלבנים היטב, בנין הסוגיה נבנה בצורה נכונה ובהירה. יש דברים שכתב אי אפשר לגמנם, הדברים מוכרחים לצאת עם כל הבהירות, עם כל המבנה, וקונים את הבהירות והקנין של הסוגיה על ידי כתיבה, וזה נשאר לדורות, לבחורים נשאר קניין, הקניין שהם קנו נשאר למשך השנים האלה.

הייתי כאן לפני כמה שבועות בעיר, בכנס הכנה של בני התורה היקרים שגמרו את הישיבות קטנות ובאים להיכנס לאהלה של תורה, לבית המדרש, לשיבות הגדולות. יצאתי מלא התפעלות לראות את הפנים המאירות של אותם בני תורה יקרים כזו רוממות. והזכרתי כאן דבר ואני לא אומר דברים שהם סתם גחמא בעלמא, שיש יחוד מיוחד לאותם בני תורה שגדלו פה בעיר התורה ביתר. כנראה שהמקום הוא מסוגל,

מזלזה הינה

ענינים של בקשת הסליחות – 'כאילו הקריב קרבן'

פסק השו"ע סימן תקפ"ה, שמר"ח אלול משכימין לומר סליחות ותחנונים, וברמ"א שם כתב שהוא מיום ראשון שלפני ר"ה. וביאר שם במ"ב, עפ"י המבואר במדרש, שבכל הקרבנות כתוב "והקרבנתם עולה" ובראש השנה כתוב "ועשרתם עולה", ללמד שבר"ה יעשה אדם כאילו מקריב את עצמו, ולכן קבעו ארבעה ימים לביקור לבקר חטאיו ולשוב עליהם. וצריך ביאור – היכן בא לידי ביטוי בר"ה ענין זה שיעשה האדם את עצמו כאלו הוא מקריב את עצמו, וגם צ"כ היכן בא לידי ביטוי באמירת הסליחות עניינים אלו שיעמיד אדם עצמו כקרבן ויבקר עצמו מחטאיו.

והנה לכשנכתבונן בפתיחה לסליחות נראה שהן מורכבות מד' חלקים, בתחילה "נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה אליך", שעניינה הוא ביקור החטאים ופשפוש המעשים, ובהמשך, "לא כחסד ולא כמעשים כאנו לפניך כדלים וכרשים דפקנו דלתיך", שהוא העמדה של עצמנו כדלים וכרשים שאין לנו כלום משל עצמנו, ואח"כ אנו אומרים דלתיך דפקנו וגו' כי אתה שומע תפילה, ואח"כ באים תשע פסוקים שעניינם הוא ההשתחויה להקב"ה, ובהמשך באים הפסוקים שעניינם גדלותו של הקב"ה, ובסוף אנו באים בבקשת הסליחה, "בעבור כבוד שמך כי ק-ל חנוך ורחום שמך למען שמך ד' וסלחת לעווננו כי רב הוא". וצ"כ מהו תוכן הענין של הסדר הזה באמירת הסליחות.

הנה שמוע מזבח טוב – אף מן הקרבנות חביבה היא התשובה

ומקודם נבאר את תוכן הענין שעבודת היום של ר"ה היא בבחינה של כאלו מקריב עצמו קרבן, והנה לשון הפסוק בשמואל א' ט"ו כ"ב שאמר שמואל לשאול "החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה' הנה שמוע מזבח טוב", ופירש"י "שמוע בקול ה' טוב מזבח", ועיין בפסיקתא רבתי מ"ה ז' "הנה שמוע מזבח טוב – אף מן הקרבנות חביבה היא התשובה שאמר שמואל הנביא הנה שמוע מזבח טוב", וצ"כ מהו ענין זה שהתשובה חביבה מן הקרבנות ומה השייכות בין התשובה ובין הקרבנות, וגם צ"כ היכן נזכר בפסוק זה של "שמוע בקול ה'" ענינה של התשובה.

ובעצם השייכות שבין תשובה וקרבנות אפשר לבאר. והנה כתב המכ"ט בבית אלקים שער התשובה פ"א "חקרנו על גדר התשובה ומצאנוהו נכון ושלם והיא קריבה לה' מריחוק החטא", והרי כתב הרמב"ן בריש חומש ויקרא "כל קרבן לשון קריבה ואחדות", ונמצא דתרידיו הם ענין של קריבה להקב"ה, אמנם עדיין אין זה מכאן את הענין, שהרי הפסיקתא בא לבאר את הלשון "הנה שמוע מזבח טוב", ומבואר דענין זה של ההשוואה בין התשובה והקרבנות מתחם לענין של "הנה שמוע".

ונראה לבאר הדברים בהשמיעה היא שורש התשובה, והנה בסידור הגר"א שיה יצחק בתפילת נעילה הביא מהזוה"ק "וילך שובכ בדרכי לכו – דיצה"ר דביה תקיף ואתחזק ביה ועל דא איל שובכ ולא כעי לאתבא בתיובתא", ומבואר דמי שהולך שובכ בדרכי לכו הוא אותו שאינו רוצה לחזור בתשובה, וגם הלשון בירמיה, "שובו בנים שובכים" ומבואר דמה שהם מעוכבים מהתשובה הוא משום שהם שובכים, והולך שובכ בדרכי לכו היינו מי שעושה כל מה שעולה מדעתו ואינו משעבד עצמו לקב"ה.

ונראה דתוכן הענין שה"שמוע" הוא טוב מזבח, כיון ד"שמוע" היינו קבלת עול, דשמיעה היינו קבלה והשתעבדות ועניינה הוא קבלת עול מלכות שמים שלא יעשה כל העולה על רוחו, וכן "שמע ישראל" הוא קבלת מלכות שמים, ותרנגם אונקלוס "קביל ישראל", וכן בכל מקום תרגם אונקלוס שמיעה מלשון "קבלה", והוה מה שאמר שמואל לשאול "הנה שמוע טוב מזבח טוב", כיון שלא שעבד עצמו לציווי ה' ועשה עפ"י מה שחשב מעצמו שהוא הדבר הראוי, ולכן "שמוע מזבח טוב" דהשמיעה שהוא קבלת עול והשתעבדות היא יותר מזבח, דגם ב"שמיעה" יש ענין של זבח, דשמיעה היא מה שאדם מבטל את דעתו העצמית ורצונותיו לעשות רצון ה', והוה בחינת קרבן שמקריב את עצמו כמה שמבטל את מציאותו העצמית לרצון הבורא.

ונראה שזהו הענין שנרמז בפסוק של "הנה שמוע מזבח טוב" הענין של תשובה שהיא חביבה מקרבנות, שהרי מבואר בזוה"ק דשורש התשובה הוא לצאת מהבחינה של הולך שובכ בדרכי לכו, דמי שהולך שובכ בדרכי לכו אינו רוצה לחזור בתשובה, ונמצא דהשמיעה היא שורש התשובה, כיון דענינה של השמיעה הוא ההיפך מי שהולך שובכ בדרכי לכו, דמשעבד עצמו ודרכי לכו לציווי הבורא, ונמצא דהשמיעה היא שורש התשובה, והוה השייכות שבין תשובה לקרבנות שתשובה מיוסדת על השמיעה שהיא מבחינת זבח שמבטל את דעתו העצמית ומשתעבד לציווי ה', והוה עצמו ענינה של התשובה להוציא עצמו מלהיות הולך שובכ בדרכי לכו.

ראש השנה שהוא היום הראשון מעשרת ימי תשובה – שתקבלו עליכם עול מלכות שמים

והנה ר"ה הוא היום הראשון של עש"ת, ומ"מ לא מצינו בר"ה את עבודת התשובה עצמה ואדרכא בר"ה לא מזכירין החטא כלל, אמנם לדרכנו שורש התשובה הוא בר"ה, שהרי עיקר עבודת היום של ר"ה הוא המלכיות ועיקר הענין של המלכיות הוא קבלת מלכות שמים, וכמו שביאר הר"ח בר"ה דף ט"ז את מאמר הגמ' אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם דהיינו "כדי שתקבלו עליכם עול מלכות שמים", והרי קבלת עול מלכות שמים היא ההפקעה מההולך שובכ בדרכי לכו, והוה יסוד ושורש התשובה, ונמצא דהשמיעה שהיא בבחינה של זבח מיוחדת לר"ה שעיקר עבודת היום בקבלת מלכות שמים, ולכן הימים שקודם ר"ה הם ימי ביקור לכזינה זו שיש בר"ה שנחשב שהאדם כאלו הקריב את עצמו.

האווירה של המקום מסוגלת, הציבור הוא ציבור מסוגל, מושגים של רוממות. ודואים בישיבות הקדושות. גם אני מכיר מהציבור שאני נמצא בו ושומע את זה בכל אתר ואתר, את הרוממות והחשיבות והמעלה של בני התורה היקרים שבאים מכיתה, רמה גבוהה בלימוד, רמה גבוהה באישיות, רמה גבוהה כמסוריות שלהם וברוממות שלהם. ואין לך זכות גדולה יותר מזה להיות עם הציבור הזה.

ברוך השם כבר מדובר על אלפים של חבורות ברמה גבוהה, מושגים גבוהים. אז הפשט הוא שזה יום חג בשבילנו ולכולנו, שאנחנו גומרים את זמן הקיץ ונכנסים לאלול הכא עלינו לטובה עם 'תלמודו בידו', עם קניין של המסכת שלמדנו, את הקניין בעיון, כהכנה, כחבורות המסודרות. וכל הציבור הגדול והחשוב הזה באו ונתקצבו בשביל מה? בשביל דבר אחד. לכבודה של תורה, לכבוד את לומדי התורה ועמלי התורה. וכנגד כל אלו שמשפילים את כבוד התורה, אז אנחנו אומרים כפה מלא: הדבר החשוב, הדבר המהותי ביותר הוא כבוד של תורה. כבודה של תורה מעמיד תורה בכלל ישראל. כבוד חכמים ינחלו, אין כבוד אלא תורה. הערכה לעמלי התורה שמוסרים נפשם ומאורם ומחזיקים את כולנו, מחזיקים את כל העולם כולו.

שהקדוש ברוך הוא יעזור בעזרת השם שנוכה לראות בהרמת קרנה של תורה, נזכה לראות שכל צד ומשטין לא יוכל לקטרג ולא יוכל לפגוע בעולמה של תורה. וכל הציבור של בני התורה היקרים ימשיכו לעלות ולגדול ולכתוב חידושי תורה ולהעמיק בסוגיות ולהתחזק בלימוד העיון ובלמוד הבקאות ולהיות תלמידי חכמים גדולים שימשיכו את מורשת התורה בכלל ישראל. את אותה תורה שנמסרה מהר סיני, אותה תורה שמשנה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, יהושע לזקנים, זקנים לנביאים. אתם ממשיכים את מורשת התורה בדור שלנו, ואתם תהיו הדור שיעמידו תורה בכלל ישראל. הדור שבעזרת השם עם כבוד התורה ורוממות התורה יקבלו במהרה את פני משיח צדקנו במהרה בימינו, ונכנס בעזרת השם לאלול הכא לטובה עם כוחות, עם שאיפות יותר גדולות, עם שכתבי כבית השם כמושגים יותר גבוהים, ונזכה כולנו להיכתב ולהיחתם לשנה טובה ולכתיבה וחתומה טובה.

(נאמר במעמד לעידוד כתיבת חידושי שיעורך לעמלי התורה בעיר בידת עילית שלחי אב תשפ"ו)

תחילת הסליחות מתחיל בפסוק של "נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה ער ה'", שהוא ענין הביקור שמבקר האדם את עצמו לחקור ולחפש דרכיו שלא יהיה בעל מום ויהיה ראוי להיות קרוב לה', וההמשך הוא "כדלים וכרשים דפקנו דלתיד", והענין של "כדלים וכרשים" דפקנו דלתיד, ביאר הגר"ט זיע"א שהוא לומר שאדם שיש לו אשה ובנים בריאות ופרנסה הוא חושב שהוא מוחזק במה שיש לו שמה שהיה הוא שיהיה, אמנם האמת אינו כן שכל שנה ושנה האדם נדון מחדש על כל מה שיש לו, וזהו "כדלים וכרשים דפקנו דלתיד", לומר שאנו באים כדלים וכרשים שאין להם משל עצמם כלום, וצריכים לקבל הכל מחדש, ותולים עצמם בקב"ה לקבל ממנו השפע לשנה הבאה.

שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה - קבלת עול באה מתוך שברון לב והכנעה

הנה ענין זה הוא מעיקר עבודת היום של ר"ה, וכמבואר בר"ה ט"ז ב' "כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה", ופירושו שם התוס' "שמתוך שישאל רשעים לכס נשבר ומרחמים עליהם מן השמים", ומצאנו ענין זה בעיקר עבודת היום של ר"ה בדברי החינוך במצות ת"ה שכתב "וקול השופר מעורר הרבה לב שומעו ומלכד ההתעוררות יש זכר לדבר שישבור יצר לבו הרע בתאוות העולם ובחטאים בשומעו קולות נשברים", ועיין בספר כתב והקבלה פרשת אמור "זכרון תרועה - לשבר הלב ולהכניע את הרוח לפני יוצר הכל", ובהמשך שם כתב "אשרי העם יודעי תרועה - ר"ל בהכנעת ושבירן הלב כתשובה", וזהו עצמו מיסוד התשובה וכמש"כ ברכינו יונה כשערי תשובה ש"א כ"ג דרוח נשברה היא רוח נמוכה והיא ההכנעה כי ההכנעה מעיקרי התשובה. וגם ענין זה הוא בדרך שנתבאר לעיל, דיסוד התשובה הוא בקבלת עול שהוא ההפך מהולך שובב בדרכי לבו, וקבלת עול באה מתוך שברון לב והכנעה.

ולפי"ז מבואר ההמשך של יסוד אמירת הסליחות באמירת "כדלים וכרשים דפקנו דלתיד" שהרי מבואר בתוס' שע"י ההעמדה של ישראל להיות רשעים באים לידי שברון לב, ושברון הלב הוא היסוד של התשובה בר"ה להעמיד את שברון הלב וההכנעה כדי לקבל מלכות שמים עליהם.

ומצאנו בדברי המהר"ל בנתיב התשובה פ"א שענין זה עצמו של השברון לב הוא בבחינת קרבן, שהביא דברי המדרש, "כמה גדולים נמוכי רוח שבזמן בית המקדש אדם מביא עולה שבר עולה בידו מנחה שבר מנחה בידו אבל מי שדעתו שפילה מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות שנאמר וזבחי אלקים רוח נשברה", וביאר שם המהר"ל "ופירוש זה כי מי שיש לו לב נשבר ונדכא דבר זה נחשב כאלו מקריב עצמו אל ה'ית שהרי זוכה רוחו ונשמחו" ותוספת דברים מצאנו בדבריו בנתיב הענוה פ"א "מי שרוחו נשברה כאלו הוא מבטל עצמו מן המציאות ודבר זה עצמו כמו הקרבנות שאין ענין הקרבנות רק להודיע כי הוא יתברך הכל ואפס זולתו ולפיכך שוחטין ומקריבין אליו הקרבן", ולפי"ז מבואר דבבחינה זו עצמה של "כדלים וכרשים דפקנו דלתיד" שהוא שברון לב, הוא בחינה של קרבן.

מדראג באצבעו

קושיא מתורת רבינו רה"י שליט"א

הנה לשון התפילה ביוה"כ הוא "ותתן לנו את יום הכיפורים הזה למחילה ולסליחה ולכפרה ולמחול בו את כל עוונותינו", וזה תמוה, דמהו הלשון "ולמחול בו את כל עוונותינו" והרי אין יוה"כ מכפר על כל העוונות, דהעוונות החמורות של כריתות ומיתת כ"ד אין יוה"כ מכפר אלא תולה וכמבואר בגמ' כיומא (פז, א), רצ"ע. (וע"ע בדברי רבינו יונה בשע"ת שער ד' אות י').

מדראג הישנה

מתוך שו"ת והדרכה לבני הישיבות | עבודת האלוה' (ג)

האם עבודת הורש אלוה' של השנים האחרונות, שונה ממה שהיה בדורות הקדומים?

כמדומה שחל איזה שינוי, אם אנו מדברים על התקופה כשאני הייתי בחור בישיבה. ועיקר השינוי שהשתנה הוא, שבזמננו היו אנשים שהכניסו לאטמוספירה של 'אלול' ואוירה של 'אימת הדין', בזכרוננו כי מרן רה"י הג"ר יחזקאל סרנא זצוק"ל היה מוסר שלש פעמים בשבוע שיחה באלול, ורק כשהיה עולה על הבימה היה מתחיל לבכות, ומכריז 'עוד כך וכך ימים יום הדין'. היינו גם הולכים לשמוע את מרן הגר"ח שמואלביץ זצוק"ל, וכשאנו ראינו אותו בחודש אלול, הוא נראה כמו אדם שעומד לפני משפט פשוטו כמשמעו, וכל שיחותיו היו סביב הנושא הזה, תמיד היה מדבר על עוד עצה לזכות בדין, ועל עוד כמה ימים יום הדין. כמו"כ היינו הולכים לשמוע גם את מרן המשיגי ר' אלי' לופיאן זצוק"ל. גם הגאון רבי שלום שכרדן זצוק"ל היה מגיע למסוד כסדר שיחות בישיבה באלול ומכניס את כל הציבור לאווירה של אלול, וכאמת היה אוירה חזקה של 'אלול'.

משא"כ היום בזמנינו, האווירה הכללית היא אוירה פחותה, אבל כ"ז הוא רק ביחס לאוירה הכללית, אבל באופן פרטי איני חושב שיש בחור ישיבה וכן תורה אחד, שאינו מתפלל באלול יותר טוב מאשר כל השנה, או שאינו חושב יותר להיזהר מלשון הרע, כל בחור באלול שומר יותר על עינו יותר מאשר בחודש אב, וכחלק הזה ודאי שיש יותר מודעות. אבל גם כזה איננו נמצאים באותו מקום, וכמדומה שזה גם שייך לאוירה הכללית של האלול, כי האטמוספירה שמורגשת בחלל האויר יש לה מאד משמעות, ובזמנו הרגישו באוויר את אלול, והיום זה פחות, ההרגשה באלול הייתה שונה.

האם גם עבודת העבודה בחודש זה השתנה?

האמת היא שבעולם הישיבות דיברו תמיד על הרוממות הנפלאה שיש בימים אלו, אבל וודאי שגם דברו רבות על הדין והמשפט, ואילו היום מה שיותר מדבר לבני הישיבות, הוא הענין הזה שמכיון שכחור נמצא בזמן של בניה, ובניינו של כל בן תורה הוא באלול, אז צריך להיזהר מאוד לא לאבד את הבניין, כי הרי זהו הבניין לכל החיים, אבל פחות מדגישים את הענין של המשפט והדין.

45 דולר

ר' יצחק הוא אברך חסידי ירא שמיים, ששוקד על דלתות התורה ככולל אברכים בירושלים.

הוא זכה לבית מבורך בילדים טובים ומחונכים בלעה"ר.

החיים חולפים, הכל עובר במהירות... ויום אחד ר' יצחק ורעייתו 'קולטים' שהם עומדים להיות שווער ושוויגער... כן, **הם אירסו את בתם** בשעה טובה ומוצלחת וכעת, ההכנות...

ר' יצחק שגם כך מתקשה בפרנסת הבית ביום יום, נפל למציאות שעמדה למוטט אותו. הוא נדרש בכל כרבע שעה לסכום נוסף עבור הוצאות בסיסיות לקראת החתונה - בגדים לכלה, כובעים לבנים, קפוטות, מצעים, מתנה לחתן, ועוד ועוד...

הוא לא היה ערוך לזה ולצד כל השמחה הגדולה והאמונה ששערי השמחה נפתחים ועימם שערי השפע, הוא מוצא את עצמו ערב אחד בסיום קניה בחנות כל שהיא, מול מסוף האשראי שמורה על **סירוב**... זהו, הוא מבין שגם האשראי נגמר וכעת צריך לארגן כסף... הוא פנה לחבריו וכשאלו הבינו את גודל הבורר אליו הוא נכנס וזאת רק בחתונה הראשונה, כשיש לו עוד 11 ילדים לחתן בהמשך, הם קראו לו לצד וחצי לחשו חצי צעקו... **ר' יצחק, אתה צריך לנסוע לאמריקה**... הוא היה המום! מעולם הוא לא עלה על מטוס ועוד לאמריקה? הם הסבירו לו איך שלמרות שהוא לא דובר אנגלית ולמרות חוסר הניסיון "משם תחזור עם 'בוטטות'... האמריקאים נותנים, הם בוודאי יתרגשו מהסיפור שלך! כמה אנשים כבר יש, שיש להם 12 ילדים והאבא עדיין זוכה להיות אברך? הם ישפכו לך דולרים... הם אוהבי צדקה"... ר' יצחק רץ בדמיונו... הוא כבר החל להסתבך במחשבות מה יעשה עם הכסף שישאר...

ר' יצחק מתארגן לנסיעה, בעצת חבריו ה"מומחים", הוא קנה כרטיס טיסה **רק לצד אחד**, "כשתהיה שם, כבר יהיה לך מספיק כסף לרכישת כרטיס לטיסת חזור, אל תסתבך כעת עם הלוואות"...

הם גם שכנעו אותו לא לשכור דירה ולא חפש מקום ללינה מראש, "חבל על המאמצים. רק תגיע לבורו פארק - כבר יהיה מי שיארח אותך. האמריקאים אוהבים את יהודי ארץ ישראל... הם כבר יתנפלו עליך"

הוא רץ למטוס, הצטופף במושב אמצעי באחורי המטוס, לא נרדם כל הטיסה, התרגש לראות את האורות של ניו יורק סמוך לנחיתה, חיכה דקות ארוכות בצפיפות שהדלתות יפתחו, המתין עוד חצי שעה ליד מסוע המזוודות, קיבל מזוודה עם ריצ' רצ' קרוע ויצא מהשדה לחפש מונית... תלאותיו הידועות של כל נוסע שכזה...

מכיוון שהוא לא ידע אנגלית, הכל לקח לו יותר זמן, אבל בסוף הוא הגיע איך שהוא למרכז בורו פארק, שם בין השדרה ה-12 ל-13 הנהג 'פרק' אותו ואת מטלטליו והוא, מחוייך מבושה לקראת "ההמון שיסתער עליו" על מנת לארח אותו ולתרום לו כסף.

החיוך הוסר לאחר 10 דקות כשהמוני חרדים חלפו על פניו ואפילו לא התעניינו בו. חוץ מאחד שפנה אליו לבקש צדוקה, אך נעלם ברגע שהם הבינו ששניהם מאותו הצד... החלומות התפוגגו והנה הוא נוחת למציאות... **בורו פארק לא ממש חייכה לו**...

עוד שבועיים החתונה, הוא ידע שיש לו שמונה ימים לצבור את הסכום הנדרש והוא החל להסתער על גיוס הכספים, אלא שכלום לא באמת קרה. הוא לא ידע למי לפנות, עם מי לדבר ואלו שכבר הקשיבו לו, הוציאו מטבע של 50 סנט ובמקרה הטוב יותר הוא קיבל שטר של 10 דולר, עם בקשה לעודף של 9 ו"שיהיה בבודדים"...

יום רדף יום והאכזבה גדלה וגדלה.

פתאום, שם באמריקה הרחוקה, **הוא קלט שהוא ל-ב-ד**, ללא החברים, ללא היועצים וללא כל ה"גאונים" שדחפו אותו להרפתקה הזאת בלי הכנה מסודרת, ובלי שלמד את הסוגיה לעומקה... וזו בהחלט סוגיה!

חלפו שבעה ימים, מחר ר' יצחק אמור **לטוס בחזרה לישראל**. הוא חוזר בידיים ריקות, איזו בושה! אבל חמור מכך **אין לו בכלל איך לטוס**... הוא בנה על רכישת כרטיס חזור מ"המיליונים שהוא יאסוף באמריקה" וכעת, לאחר שספר את כל המטבעות שנצברו אצלו, הוא לא הגיע אפילו ל-400 דולר - חצי ממחיר של כרטיס טיסה.

בצר לו פנה ר' יצחק לבית הכנסת הסמוך, הוא הוריד את המשקפיים, שם ידיים על העיניים והתפרץ בבכי תוך כדי שהוא מדבר עם הקב"ה, שח בפניו את צרתו.

ואז...

לפתע פתאום, הוא מרגיש יד כבדה מונחת על הכתף שלו וקול סמכותי פונה אליו ואומר **"מה קרה, ר' איד? למה אתה בוכה?"**

הוא הסתובב בבהלה ורואה מולו יהודי אמריקאי הדור פנים וזה ממשיך, "קרה משהו? אולי אני יכול לעזור?"

ר' יצחק הבין את גודל השעה, פתאום כל הסיפורים על 'מופתים' עם נגידים בכותל, צפו במוחו והוא החל לשפוף את ליבו "באתי לאמריקה בעצת חברים, על מנת לחתן את הבת שלי בכבוד. **עוד כשבוע החתונה**... בבית מחכים לי שאחזור עם כסף, כמעט כלום עוד לא קנינו, הם בונים על הכסף שאביא איתי מאמריקה והמצב הוא **שלא הצלחתי לאסוף כלום**... ממש כלום! איך אחזור הביתה?"

ובכלל... אין לי כסף אפילו לכרטיס טיסה חזור, **אני ממש תקוע כאן**..."

הוא שוב התפרץ בבכי ולא יכול היה להמשיך...

היהודי שמולו היה ענייני, הוא התיישב ליד ר' יצחק ואמר לו "משמיים שלחו אותי, **אני אעזור לך**... הוא הוציא פנקס צ'קים והסביר לר' יצחק "זה צ'ק אמריקאי שאין בישראל. הצ'ק מלכתחילה מוגבל **עד סכום של 150,000 דולר**, וכמה שתכתוב בו - זה מה שתקבל **עד מאה וחמישים אלף**... תעשה קניות, תרכז אותם למקום אחד ותרשום את הסכום שתצטרך - **מזל טוב!**"

ר' יצחק לא ידע את נפשו מרוב אושר - **איזה סיפור! איזה מופע'ס!!!** הוא כבר דמיין את ר' מייל'ך מספר את זה בדרשותיו (מה שאכן קורה והוא המקור לסיפור הנוכחי) ואף רץ מאושר וטוב לב לכיוון הדירה בה שהה על מנת להתארגן לטיסה, לא לפני שהוא התקשר לבני ביתו לשתף אותם בחסדי השם הגדולים.

בדרך, הוא חש ברעב והחליט לקפוץ למסעדה קרובה, על מנת להשביע את רעבונו. הוא אכל, שבע ובירך וכשהוא בא לשלם את מחיר המנה - סך **45 דולר**, הוא שם לב שהארנק לא עליו...

זה בטח בדירה, הוא חשב לעצמו.

הוא ניגש לדלפק וביקש שיאשרו לו רגע, לקפוץ לדירה ברחוב הסמוך, על מנת להביא את הסכום הנדרש. אלא שאז הקופאי הכושי החמיץ פנים והודיע לו בקול חד ומשמעי - "מיסטר, אתה בניו יורק... מכירים את ה-"אקפוז' להביא כסף" שלכם... אף אחד מכם לא חזר... **או שאתה משלם או משטרה**".

ליתר ביטחון, הכושי נעמד בפתח הדלת, על מנת לחסום אותו וככל שר' יצחק ניסה לחייך, להרגיע את העניינים ולהבהיר שהוא איש נורמטיבי ורחוק מלהיות גנב, הכושי נהיה עצבני יותר. "מכירים את ענייני ניו יורק... אצלי לא חוגגים... אצלי, **אכלת - שילמת**".

ר' יצחק היה נבוך מאד, הוא ניסה לגייס את כל כישוריו על מנת לרכך את המוכר, אבל כלום לא עזר. ואז הבריק במוחו רעיון - יש לי את הצ'ק של הגביר הנודע... הוא פנה לכושי ואמר לו "אתה מכיר את מיסטר ג'ון פרידמן?" הכושי ענה לו מיד, "ברור הוא לקוח שלנו, עשיר גדול". ר' יצחק המשיך ואמר "תשמע, **הוא חבר שלי**, תאמין לי שאני אדם חשוב, אני לא גנב! הנה, תראה שיש לי צ'ק פתוח ממנו" תוך כדי שהוא מראה לו את הצ'ק ה'שמן'. אבל הכושי לא התרגש, הוא אמר לו בחזרה "**אם אתם כל כך חברים, תתקשר אליו שיבוא לשלם עליך**".

ר' יצחק הרבה לרגע על הסיטואציה האפשרית והבין מיד שזה לא מציאותי "נראה לך שאני אטרית חבר לעסקים, בשביל 45 דולר?" הכושי כבר התחיל לאבד סבלנות, שעה שהחנות התמלאה והלקוחות לא קיבלו מענה כראוי, בגלל הויכוח עם הלקוח הסורר.

ואז, הכושי הציע רעיון. "תראה, הזמן שלך אוזל, אני עוד רגע מזמין משטרה ואתה נכנס לסיפור ארוך ומסובך של מעצר, לא כדאי. אני מציע שאם ג'ון אכן חבר שלך, **תכתוב בצ'ק הפתוח שהוא נתן לך - 45 דולר** ומכאן תלך אליו, תשתף אותו ב"פנצ'ר" שהיה לך ושנאלצת להשתמש בצ'ק, כדי להשתחרר מהסיבוך שנקלעת אליו. הוא בוודאי יביא לך צ'ק חדש במקומו".

בלית ברירה ר' יצחק רשם על הצ'ק 45 דולר, נתן למוכר ויצא מהחנות. הוא אף רץ לבית הכנסת בו הוא נפגש עם ג'ון ואכן, הוא עדיין היה שם רכון על ספר כל שהוא.

הוא ניגש אליו עם חיוך מהוסס ואמר לו "אל תשאל מה עברתי, אתה יודע... הקב"ה מסובב דברים... היה לי עכשיו סיפור משעשע... הייתי במסעדה ונתקעתי בלי כסף. רגע לפני שעצרו אותי, שלפתי את הצ'ק, שילמתי איתו 45 דולר על האוכל ועכשיו המממ..."

הפרצוף ההולך ומקשיח של ג'ון, תוך כדי דבריו, בלבב את ר' יצחק וגרם לו לאבד את חוט המחשבה... הוא ניסה לרכך את השיחה בדרכים נוספות... "כעת, אני אשמח שתתן לי צ'ק אחר וכמובן חח... תוכלו לקזז את ה- 45 דולר... תחת".

הצחוק של ר' יצחק נשאר באוויר, כשג'ון ממש לא חייך בחזרה ואמר לו נחרצות:

"לא יהיה צ'ק נוסף!!!"

ר' יצחק היה המום, הוא ניסה להסביר ולשכנע, אבל ג'ון תפס את ידו ואמר לו "אני לא איש רע, אבל אני מנוהל ע"י הקב"ה. היום בצהריים, אני נכנס למשפט קשה מאוד על 2 וחצי מיליון דולר, החלטתי שאני צריך לתת צדקה כהשתדלות לזכות במשפט. **לא ידעתי באמת מה הקב"ה מצפה ממני, כמה צדקה לתת**. חשבתי לעצמי והחלטתי שעד 150,000 דולר זה סכום שאני יכול לעמוד בו. הפגישה איתך בבוקר הייתה בשבילי אות ומופת, הנה, יהודי עצוב וזקוק לצדקה, בדיוק בזמן שאני מחפש למי לתת, מדהים! האם עליי לתרום כזה סכום גדול לצדקה או לא? את זה כבר השארתי להקב"ה בזה שנתתי לך צ'ק פתוח... כעת, אני מבין שהקב"ה החליט שהצדקה שעליי לתת זה 45 דולר. ככה הדברים התגלגלו ואנחנו מאמינים שהכל מלמעלה". הוא שיחרר את ידו מר' יצחק תוך שהוא מפטיר "צאתכם לשלום" וחזר ללימודו, כשהוא מותיר את ר' יצחק המום וחסר כל...

בכל ראש השנה הקב"ה נותן לנו צ'ק פתוח. טונות של חכמה, בריאות וכוח בלי סוף. הוא נותן לנו דעת, תבונה, חן ושכל טוב, עיניים לראות, אוזניים לשמוע ופה לדבר.

צ'ק פתוח...

בכבוד... תתחילו לנצל...

קיבלת כושר דיבור עם יכולת למסור 500 שיעורי תורה בשנה... מה עשית עם זה?

במשך שנה שלמה בכל הזדמנות "נאמת" על הנייעס הכי חם, בכניסה לשטיבלך... אוי וי... **בזבזו משאב!**

קיבלת שכל והבנה מעמיקה... יכולת לסכם עשרות סוגיות ואפילו לכתוב קונטרס מפואר. מה עשית עם זה? ניתחת את הפריימריז בליכוד מכל צדדיו, ללא שום תועלת אמיתית... **פספוס!**

קיבלת עיניים, פה ואוזניים, ויכולת ליצור באמצעותם אין ספור מצוות. מה עשית עם 'מיליוני הדולרים' האלו? **45 דולר במסעדה!**

איזו בושה!

כעת, שוב אנחנו עומדים לקבל צ'ק. כן, כעת הקב"ה מחליט איזה צ'ק לתת לנו לקראת השנה החדשה. כמה רוגע, שלוה ונחת הוא יכלול...

מה נעשה עם השלווה הזו? נשים רגליים על השולחן, או ננצל את הרוגע שקיבלנו כדי להתמסר לקיום תורה ומצוות?

אין הדבר תלוי אלא בנו! כל אחד מאיתנו יתפלל ויבקש את הצ'ק הגדול ביותר, אך כל אחד מאיתנו יקבל בסוף השנה פירוט כמה הוא ניצל את המתנות שהוא קיבל. האם הוא מילא את הצ'ק במלואו או בזבז אותו על ארוחה קלה במסעדה פשוטה, 45 דולר...

שנזכה למלא את חובתנו בעולם עם הכוחות והיכולות שקיבלנו למען לא ניגע לריק...

(ייש"כ גדול למערכת 'אכסוף' על הרשות להשתמש במאמר של הרב שלמה ארלנגר)

גילוי מצבת הגאון רבי משה ריבלין 'המגיד דורש לציון' זצ"ל לאחר 180 שנה - נלב"ע כ"ח אלול תר"ו

הגילוי המרטיט

לאחר 180 שנה תגלית היסטורית בהר הזיתים נחשפה מצבתו המקורית של הגאון הצדיק רבי משה מגיד ריבלין זצ"ל מתלמידי מרנא הגר"א זצוק"ל ומנהיג עדת הפרושים בירושלים במהלך עבודות תשתית בשיפולי הר הזיתים נתגלתה המצבה המקורית, שוכבת על מקום קברו, ממש כפי שתועד בפנקסי החברה קדישא לפני 180 שנה.

קברו של ר' משה מגיד ריבלין

הגה"צ רבי משה מגיד זצ"ל, שנמנה עם צאצאי תלמידי מרנא הגר"א מוילנא זצוק"ל, הנהיג את עדת הפרושים בירושלים, ייסד את ישיבת "עץ חיים" יחד עם חתנו מרנא הגר"ש סלנט זצוק"ל והעמיד את בית הדין האשכנזי הראשון בירושלים שבין החומות] - הגילוי מצטרף לחשיפת קברו של רבי סעדיה משקלוב זצ"ל לפני כחמש עשרה שנה, אף הוא מגדולי עולי תלמידי מרנא הגר"א זצוק"ל לארץ ישראל]

התגלית היסטורית מרגשת, המחברת את ההווה אל השורשים העמוקים של הקהילה האשכנזית בירושלים, נתגלתה בחודשים האחרונים בהר הזיתים. במהלך עבודות הכנה להנחת קיר תמך בשיפולי ההר, באזור הסמוך לחלקת קברו של האור החיים הקדוש זיע"א, אותרה ונחשפה מצבתו המקורית של הגאון הצדיק רבי משה בן רבי הלל ריבלין זצ"ל, המכונה "המגיד דורש ציון", שהיה מנהיגה של עדת הפרושים בירושלים. מקום מנוחתו, שנעלם במשך דורות תחת אדמה וסלעים, נמצא לפני כשבועיים והמצבה המקורית שוכבת עליו בשלמותה, בדיוק כפי שתועד ברישומי החברה קדישא מלפני מאה ושמונים שנה.

על הגילוי המופלא סיפר הרב משה אקרמן, העומד בראש עבודת הקודש של פיקוח ושיקום בתי עלמין ברחבי הארץ ובמיוחד בהר הזיתים ומי שחשף לראשונה את המצבה. כאשר הפועלים ניקו אדמה וגרוטאות שהצטברו ליד סלע גדול, נתגלתה לפתע המצבה העתיקה, עליה חרותים בכתב ברור ונהיר פרטי הנפטר: **"פ"נ הרב המפ"ר המגיד מהור"ר משה בהרב הגדול מהור"ר הלל זצוק"ל. ממרק"ק שקלאב. מנוחתו כבוד יום א' כ"ט אלול שלהי שנת תר"ו ולפ"ק.** הזיהוי אושר באופן חד משמעי על פי רשומות החברה קדישא ההיסטוריות ובמרכזם פנקס הקברנים של ח"ק הספרדית שנשתמר. על המצבה המקורית מצוין "יום א' כ"ט אלול שנת תר"ו", בעוד שברישומים ההיסטוריים המדויקים תועד שהגאון רבי משה מגיד זצ"ל נפטר ביום שבת קודש כ"ח אלול. ההסבר הסביר ביותר הוא ששני התאריכים נכונים: על המצבה צוין יום הקבורה ולא יום הפטירה ומדובר בציון תאריך בטעות על ידי בונה המצבות. לגבי מועד הקבורה המדויק, האם נקבר במוצאי שבת, או ביום ראשון, אין בידינו רישום מפורש. ייתכן שמפני כבוד המנוח ומעמדו כמנהיג הישוב האשכנזי, נדחתה הקבורה ליום ראשון כדי לאפשר לקהל רחב יותר להשתתף בהלוויה ולחלוק לו כבוד אחרון.

"כאשר הסרנו את שכבת האדמה וראינו את המצבה המקורית שוכבת על הקבר ממש, בדיוק כפי שתועד בפנקסים העתיקים, הרגשנו שהקב"ה מאפשר לנו לחבר את שרשרת הדורות", משתף הרב אקרמן בקול נרגש. "זו לא תגלית ארכיאולוגית בלבד, אלא גילוי של נקודת ציון היסטורית שמחברת אותנו אל הדור שהניח את אבני היסוד לישוב האשכנזי בירושלים".

להגיע לקברו צריך להיכנס בהר הזיתים בכביש למטה, שער אבוחצירא, לרדת 2 גרמי מדרגות ואז בצד ימין נמצא הקבר.

מקום קברו היה ידוע לתפילה אצל צאצאיו, וכפי ששמענו שפעם בנותיו של נכדו הגאון רבי דוד בהר"ן חזרו מהר הזיתים וסיפרו לו שהיו בקבר האור החיים הקדוש, ושאל אותם הייתם גם אצל רבי משה מגיד?.

במשך השנים השקיעו מאמצים וכספים רבים למצוא את הקבר, כפי הידוע על ר' משה ישראל קורפו שהשקיע בזה הרבה (עי' בס' ברכת אברהם עמ' תכג) עד שאחרי 180 שנה באורח פלא נמצא.

עבודתו של הרב אקרמן מתמקדת בחשיפת קברים שנקברו תחת כבישים ופסולת בנייה מתקופת השלטון הירדני. הוא משתמש במפות ובפנקסי הח"ק בני מאה ושמונים ושמונה שנים, המאפשר זיהוי מדויק של קברים שמצבותיהם נהרסו. במהלך שנות השלטון הירדני בין השנים תש"ח-תשכ"ז נהרסו כשלושים ושמונה אלף קברים על מצבותיהם בהר הזיתים, ונסללו שני כבישים מעל חלקות הקבורה, רח"ל. עבודת השימור שהוא מוביל מצילה מאבדן את זכר שוכני עפר מבני הישוב הישן בעיר הקודש ירושלים, ובהם גדולי ישראל שנטמנו במקום.

הרב אקרמן מציין כי זהו הגילוי המרגש השני מסוגו באזור זה של הר הזיתים. לפני כחמש עשרה שנים, בשנת ה'תש"ע, נחשף מחדש קברו של הגאון הצדיק רבי סעדיה בן רבי נתן נטע משקלוב זצ"ל, אף הוא מגדולי תלמידי מרנא הגאון מוילנא זצוק"ל ומחבר הספר המפורסם "מעשה רב" המתעד את מנהגי אדונו הגר"א זיע"א. רבי סעדיה זצ"ל הוביל את הגל השני של עליית תלמידי מרנא הגר"א זצוק"ל בשנת תקס"ט ונפטר בכ"ה באב תקע"ג בעת מגפת החולי-רע שהתפשטה בירושלים. לאחר שפרץ

את ההסגר הבריאותי כדי להתפלל בכותל המערבי עבור בנו החולה, התקבלה תפילתו בשמים ובנו הבריא, אך הוא עצמו חלה ונפטר.

אודות רבי משה

הגאון רבי משה ריבלין שהיה נקרא "רבי משה מגיד". גדול בדורו גאון הדרשנים קדוש ד' מכובד, ולמעלה בקודש רבינו הבית יוסף בעל המשביר בארבעה חלקי שו"ע ולמעלה, עד רבינו חנינא קרא זצוק"ל ולהתנא הגדול ר' נחוניא בן הקנה שה' מגזע דוד המלך ע"ה. (לשון רבי צבי הירש ויספיש זצ"ל, בהקדמה לאבני קדש ירושלים תרצ"ד).

רבי משה היה בנו של הגאון רבי הלל משקלוב תלמיד הגר"א ונכדו של הגאון רבי בנימין משקלוב שנזכר בהקדמת בני הגר"א כאחד משבעת תלמידיו המובהקים של אביהם. אודות רבי משה ופעולותיו נכתבו ספרים שלמים ראה "המגיד דורש לציון", "חזון ציון", "מוסד היסוד", "דורש ציון", ועוד. במסגרת זו נכתוב רק מעט מהמסופר עליו.

רבי משה מגיד נולד בשנת תק"מ לאביו הגה"צ מורינו ר' הלל בן הגה"צ מורינו ר' בנימין שניהם נחשבו כתלמידי הגר"א ושימשו בקודש כאב"ד בעיר שקלוב, כשהיה נער בן ט"ו שנה הביאו אביו לפני הגר"א וראה כוחו באמרי פיו כפה מפיק מרגליות מתוך ירא"ש טהורה א"ל מרן הגר"א כי ההשגחה העליונה הועידה אותו לזכות את הרבים לעורר באמרי פיו לבבות בני"י לאביהם שבשמים להיות דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו לך בכוחך זה והושעת את ישראל וכי הוא מיועד להיות דורש לציון. ויסופר עוד שבגיל ט"ז ביקר בוילנא אצל הגר"א וצוה על הגבאי בביהכ"נ להזמין את ר' משה לדורש ברבים בשבת לפני מוסף. והגר"א הגיע בעצמו באופן מיוחד לשמוע דרשת הנער ואח"כ הודה לו ובירכו במאור פנים.

הגאון ר' דוד לוריא [הרד"ל] בביאורו למדרש קהלת ו' ג' כותב, שמעתי מהרב המנוח מהו"ר משה מגיד מיישרים דשקלאב ז"ל דורש ציון תובב"א עכ"ל.

בכל שנות היותו בחו"ל הוא נודד מעיר לעיר מקהילה לקהילה דורש דרשות נלהבות ומעורר במילי דמתא ומילי דשמיא וכן מעורר את בני הגולה לתמוך בשוב א"י ואף לקיימה כפועל, לפי הערכתו של אחד מחכמי שקלוב הרב משה צייטלין "האזינו לדרשותיו יותר ממליון מאחינו בני"י בכל התפוצות בהערצה וחיבה רבה".

בהיותו בן ל"ג נתמנה להיות אב"ד העיר שקלאב שהיתה מלאה חכמים וסופרים במקום אביו ר' הלל שעלה לאה"ק בראש עלית תלמידי הגר"א, בשנת תקצ"ח הגיעה שקלובה השמועה המכאיבה על פטירתו של ר' הלל. ועל המבוכה הקיימת בעדת הפרושים הירושלמית, שעם מות ר' הלל נותרה ללא גואל ומושיע, כאשר המקורות הכספיים נתדלדלו והקשרים עם הגולה נותקו ועדת הפרושים שקעה בחובות כספיים עצומים ובמחלוקת שכילתה כל חלקה טובה.

בני עדת הפרושים הירושלמית פנו אל ר' משה לבא לעזרתם ואף שלחו אליו כתב מינוי בו הם בוחרים בו למלא מקום אביו בעיה"ק ולהיות "נשיא עדת ה' בציון".

בשנת תר"א עלה לארץ ישראל ואז נתמנה ע"י גאוני וילנא שקלאו ומינסק ובראשם הגאון רבי יצחק מוולאזין להיות מגיד מיישרים ודורש במקהלות ירושלים בשבתות ובימים טובים ובימים נוראים וביומי תעניתא ובכל יומי דכנפיא וכל מימי דמישך שייכי למנוי מגיד מיישרים לעיין ולפקח במילי דשמיא וצבורא ולנטוע מטעי השלום. [ראה בספר לוח ארץ ישראל (לונץ שנת תרע"ה)]. שהביא את כל כתבי המינוי של רבי משה מגיד כלשונם].

ר' משה נטל את המעמסה על שכמו ונטש את כסאו הרם לטובת ירושלים, לפני עלותו סובב במרכזי הגולה ברייסין ובלייטא לבסס את המעמדות של צדקת רמבה"ן שנועדה לביסוס הישוב היהודי וביחוד של עדת הפרושים בא"י, רק אח"כ כשמעמדה של ירושלים התחזק בגולה פנה אף הוא לעלות ירושלימה, כשברכתם של גאוני מינסק, שקלוב ווילנא מלווה אותו, היה זה בחודש אב ת"ר.

בערב סוכות תר"א הגיע לקושטא שם נפגש עם ר' משה מונטיפיורי [שהכיר את אביו ר' הלל מביקוריו בא"י] ויחד נועצו כיצד לבסס את הישוב היהודי בא"י, בהיותו בקושטא פרצה מלחמה בין הטורקים למוחמד עלי מושל מצרים וכך התעכבה עליתו ארצה עד לחודש אדר שאז דרכו רגליו על אדמת הקודש. הכסף שהביא עמו וכן משלוחי הכספים שנתחדשו, ביססו מחדש את מעמד עדת הפרושים, כץ סייעה אישיותו המיוחדת לאיחוד מחודש של הקהילה שהמחלוקת פרצה בה בקעים חמורים, כמו"כ השכין שלום בין עדות הספרדים והאשכנזים בירושלים, הנהיג סדרים מתוקנים בחלוקת התמיכה, העמיד את הכל על הצד היותר טוב בכדי שלא תהיינה טענות ותביעות, וממילא סרו כל התרעומות הקיימות ובזה שב השלום לשרור על העדה בירושלים.

שש שנים ניהל ר' משה מגיד את עדת הפרושים. שקד על טובת הכלל, גאל חלק מאדמת כפר השילוח למטע ולזריעה בכדי לקיים מצוות התלויות בארץ, בין פעליו היה מינויו של ר' שמואל סלנט לרבה של ירושלים, האברך הצנוע שעלה יחד עמו מליטא נתמנה על ידו למינוי הרם הזה, לאחר מכן נעשה רבי שמואל סלנט חתן בתו כאשר נשא בזיו"ש את נכדתו של רבי משה מגיד זצ"ל.

צבוחות לאשפות הקבר

בירושלים עסק ר' משה הרבה בצרכי ציבור והיה לו לב טוב להראות פנים צהובות ומסירות לכל עניי עמו, והיה חכם נפלא לדבר עמם דברי פיוסים, ולהחיות נפשם בכל מה דאפשר. (ספר תולדות חכמי ירושלים ח"ג עמ' 224).

ובעיקר תפקידו היה לפשר בין שתי הסיעות: בעלי "החורבה" ובעלי ה"חצר" (סוכת שלם) ולבסס ארץ הישוב האשכנזי בירושלים. שבכל זה ועוד כיוצא בזה הצטיין ר' משה ריבלין באופן הכי נעלה, בדרשותיו המצוינות, בנועם לקחו משך אליו את לב כל הקהל, בזמן קצר השיב את השלום על מכונו. ראשי שתי הסיעות נתפייסו זה לזה. והתחילו לעבוד יחד לסוברו העדה ושכלולה. "ומאז היה הולך הרב הגאון ר' ישעיה ברדקי לשמוע את דרשתו בשבח שדרש בחורבה", ובשבוע שדרש בחצר" גם הרב ר' נתן נטע לשמוע את נועם אמריו.

גם בדבר ה"חוב" השתדל לסדר את הענין כראוי וכנכון. ושמענו בשם זקני ירושלים: "בהוודע לחכמי הספרדים כי המגיד הופקד מטעם הגבאים בוויילנא לישיב את הסכסוך בענין החוב, הזמינוהו ראש הרבנים וחכם באשי הרה"ג הרב אג'ן לבוא אליו בנידון זה, ובמכתבו תאר אותו: הרב החכם דומה למלאך ה' צבאות" וכו', וישיבהו הרב המגיד במליצה חז"ל: "אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה תבקש מפיו, אבל לא כסף". (מגנזי ירושלים חוברת כד).

זקני ירושלים מספרים כי פעם שאלו את רבי משה ריבלין זצ"ל היתכן שראש העדה יגור בדירה צרה, ומה שגם שבשקלוב התרגל לדירה מרווחת. רבי משה השיב להם באסמכתא מן הכתובים מן המיצר קראתי ענני במרחביה. שם היה גופי ברווחה ונפשי במיצר, ובירושלים להיפך.

מספר המגיד ר' בן ציון ידלר: סיפר לי הרה"ג ר' זלמן חיים ריבלין מנהל ת"ת עץ חיים שפעם אחת נכנס הרה"ג ר' משה מגיד ז"ל לביתו ומצא ילד קטן יושב ליד השלחן וסכין בידו, פתח בצעקה שיבואו אנשים להצילו כאשר נכנסו השומעים ומצאו את התינוק יושב על השלחן והסכין בידו, פנו אל רבי משה מה מקום לקולות אלה הרי ת"ל הילד יושב על השלחן וצוחק השיב להם מתי אצעוק לאחר שיפול מהשלחן וינזק מהנפילה ומהסכין שהוא בגדר סכנת מות, מה תועיל לי אז הצעקה אבל כעת עדיין ת"ל שלא נפל ועל כן יש מקום לצעקה שבני הבית יתביישו ולא ישאירו עוד פעם ילד קטן על השלחן וכן ישגחו שלא יקח סכין בידו

כוח דרשותיו

בנו של רבי משה הגאון הצדיק רבי יצחק אייזיק מגיד משרים דעיר שקלאב כותב בהקדמה לספר בית מדרש: בן יכבד אב ובו' מי לא ידע זה משה האיש אשר היה רועה את צאן קדשים [רבי הלל אביו של רבי משה כשנסע לירושלם נתמנה רבי משה על מקום אביו לרב ואב"ד דשקלאב] ותהי המשרה על שכמו מגיד משרים בשקלאב ובשפתיו שפתי נבון אשר דרוש דרש משה השיב רבים מעון ונהרו נהרי נחלי דמעוה מתוכחתו אשר ירד מקרב איש ולב עמוק. גם היה אב ליתומים ולא למנות ולכל כושל בהשגחתו עליהם. ולבסוף ימיו איוה למושב לו בירושלם עיר הקודש ת"ו גם שם היה מנהל צאן קדשים וממש לא היה אחד אשר לא קם עליו אורה.

הגאון רבי מנחם אוירבאך בעל אורח נאמן וזכות אבות מספר: זקני הגאון רבי מאיר אוירבאך בעל אמרי בינה היה אומר: בצעי' רותי זכיתי לשמוע כמה פעמים את דרשותיו של רבי משה המגיד משקלאב בזמן שבקר בפולין ונשא שם דרשות נלהבות על קיום מצות ישוב ארץ ישראל (תולדות רבי משה מגיד).

גילוי המצבה

רז"ח כותב: קולו הדרשני החודר והנעים של זקני רבי משה עודנו מצלצל באזני ובאזני כל תושבי ירושלם וכמעט כל תלמיד חכם בירושלם חוזר עד היום על פנינים יקרים ששמע מפיו של רבי משה בתורה ומוסר ועל מצות ישוב ארץ ישראל (שם).

בדרשותיו הנחמדות והיקרות השיב רבים מעון ופעולות טובות למעשה יצאו על ידי דרשותיו. נביא דבר תורה בשמו, בותינו אמרו אלה היודעים את האמת ומכוונים למרוד בה. מדוע אמרו בלשון מכוונים הלא הם מורדים בהאמת בפועל, אלא הכוונה היא זאת הם משתדלים לדעת את האמת כדי לדעת איך למרוד בה. (אמת מארץ - ירושלים תשי"ב - עמ' 19)

פטירתו

על פטירתו של ר' משה סיפר הגר"ד בהר"ן: "בשבת קודש כ"ח אלול תר"ו פרשת נצבים, יום האחרון לחייו של הגאון הצדיק ר' משה מגיד התחזק וקם מערש חליו והלך לבית הכנסת לתפילה בעליתו לתורה קראו לפניו 'הן קרבו ימיו למות' באותו מעמד צוה ר' משה את בני עדתו היקרים בדברי קודש נרגשים ונוראים על בני ציון וירושלים, וכל העם נחרד לנוכח קיצו של ראשם ומנחמם. בני משפחתו וראשי העדות באו לביתו להפרד ממנו ולקבל ברכתו וצוואתו, ותרב בבת ציון תאניה עם הסתלקותו".

עוד סיפר רבנו - הגר"ד בהר"ן, ששנים אחרי פטירתו, היו מתאספים ביום היארציט בני המשפחה ודנים במעשיו, ומנסים לראות כיצד יכולים להמשיך את המורשת שהנחיל להם. (ארח דוד)

נתן הסכמה לספר תפילות ישראל ירושלים תר"א.

בשנת תרכ"א יצא לאור בוויילנא הספר "בית מדרש" דרושים לרבי משה מגיד ובנו רבי יצחק אייזיק, וכן מנכדו רבי בנימין שהיה

מ"מ בק"ק טאלאצין.

ובשנים האחרונות יצא לאור ע"י הגאון רבי יהודה רבינוביץ זצ"ל ספר מחידושי תורתו על תהלים.

וכן בספר זכרון אהל שלמה לזכרו של רבי יעקב שלמה זלמן פרוש זצ"ל וצורף אליו דברי קדשו של אחד מאבות המשפחה הגה"ק רבי משה ריבלין המכונה המגיד שהיה מתלמידי הגר"א מוילנא ואשר כונה הדורש ציון ע"ש ספרו חלק זה כולל ילקוט אמרים ביאורים וחיידושים ופרפראות על מועדים ע"פ כת"י המיוחס אליו - נערך ע"י הרב זאב קניגסבוך ירושלים תשס"ו.

לאחרונה התפרסם הספד של הגאון רבי יעקב יהודה לעוי ראב"ד ירושלים (אבני קודש ב"מ ח"ב עמ' תרפ). בעזה"י על הספד הרה"ג מ. מ. זצ"ל [הוא נינו הגה"צ רבי משה ריבלין המכונה ר' משה מגיד זצ"ל]

כי קול [נהי] נשמע מציון איך שודדנו [ירמיהו ט' י"ח], הכוונה על אדם גדול בתורה ועוסק בהלכה, אשר בעו"ה אין מבינים רבים ע"ז להכיר ולהבין גודל השבר שבא מהסתלקות אדם גדול כזה מחמת שאין מבינים הפלגתו בתורה, ולכך כי קול נשמע מציון היינו השערים המצויינים בהלכה היינו הת"ח הגדולים אשר המה בתוך שערים המצויינים בהלכה המה יודעים איך, היינו האיכות והפלגת השוד הבא לנו.

ואמנם אנחנו נאמר מעט מזה על המשך הפסוקים [ד' א'] איכה יועם הזהב היינו התה"ק אשר לא יערכנה זהב, עכשיו בהסתלקות הג' הנ"ל נחשך הזהב היינו שאמר ח"ו שלא אירע ח"ו שפלות התורה, ישנא הכתם הטוב היינו שכשתשנא אצלינו בעו"ה מעלת התורה שהי' בה כתם הטוב מחמת שהראה בגודל עומקו כמה עמקות שיש בדברי חז"ל וכמה גדולים דברי חז"ל, ואם כי לא כולם היו יכולים להבין כל דבר עמקות שלו, אעפ"כ למדו הרבה אצלו, וכל אחד כפי השגתו למד דברים חדשים, וזה תשתפכנה אבני קודש בראש כל חצות, כל מי שהי' מחפש ורצה ללמוד להבין דברי חז"ל וחירותם למד ממנו וראה גודל חכמת התורה.

ואבל עתה איכה נחשבו לנבלי חרש מעשי ידי יוצר, כמו שפירש האלשיך הק' שבכלי חרס יש מעשה יוצר שעושה הוא החלל שבתוך הכלי, כי החרס עצמו הוא מאדמה אמנם הוא [עושה] שיתפשט ויהי' חלל בתוכו, וזש"א לנבלי חרס היינו לא הגשם שבתוכו רק מעשה ידי יוצר החלל שבתוכו, כן בעו"ה נשאר למעשה ידי יוצר היינו שלא יש כוח להבין שאין אנחנו מבינים, כי הוא למד והראה מקומות שראוי לעמוד בהם ולא יש בהם הבנה בפשט, אשר איש אחר לומד ואין לו הבנה שצריך להבין דבר על בוריו כמובן.

צאצאיו

הקים משפחה עניפה מאוד ורבים מבני ירושלים הם מצאצאיו [בשנת תשס"ט הגיעו ברשימת צאצאיו לחמשים אלף כ"י]:

מרת מיכלע - אשת הרב הגאון מו"ה משה ליב שהיה אבד"ק טאלאצין;

הרב יצחק אייזיק - מגיד מישרים בשקלוב.

מרת רבקה אשת הר"ר מו"ה יוזיל.

מרת הענע - אשת הר"ר שמואל במו"ה הירש ר' סענדערס מחב"ד בשקלוב.

מרת חייענע פייגל.

הרב אברהם בנימין - זוגתו היתה מרת יוכבד שפרה מביחאוו.

מרת מינע - אשת הרה"צ מוה"ר נחום שאדיקר.

מרת ראשע דרייזע - אשת הרב שלמה זלמן לעווי.

הרב אליהו יהושע ריבלין.

מרת ציפע [-ציפורה] - אשת הרב ישעיה אורנשטיין.

מרת חיה צביה - אשת הרב אברהם קארפו.

אשתו נפטרה בירושלים ב"ג בשבט תרל"א.

נוסח מצבתה: פ"נ האשה הרבנית יוכבד ב"ר יצחק א' הרמ"מ [הר' משה מגיד] משקלאב נלב"ע י"ג שבט ש' תרל"א תנצב"ה. - חלקת מחוקק (ח"ט דף י"ג ע"א).

השגחה מיוחדת הייתה לאחרונה לאחד הצאצאים שקראה לבתו על שמה, וימים אח"כ שעלה להר הזיתים להתפלל על קברי אבות, ובתוך כדי התפילה על קברו של זקנו רבי נחום שאדיקר נפגש עם נכדים נוספים, ודיברו על מציאת קברו של ר' משה מגיד, ואומר אחד הנכדים הנה הקבר של ר' משה מגיד, והתברר ששם זה הקבר של אשתו מרת יוכבד ע"ה. שיוכל להתפלל על קברה לאחר שקרא על שמה.

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל

(תודות לרב ישראל רוזנר שליט"א על עזרתו בכתבה ובהשגת התמונות)

מצבת הרבנית יוכבד